

คู่มือการปฏิบัติงาน เพื่อการส่งเสริม คุณธรรม

สำนักส่งเสริมและขับเคลื่อนเครือข่ายทางสังคม

ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)

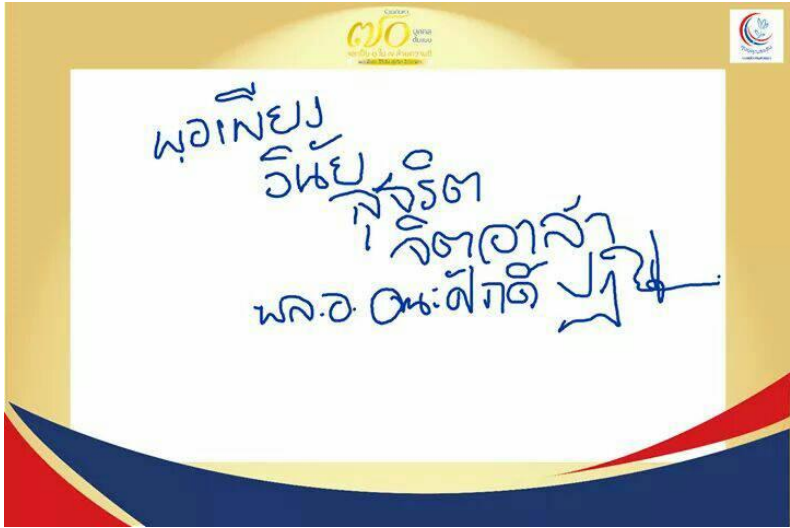
๒๕๖๔ - ๒๕๖๕

ศูนย์คุณธรรม มีวิสัยทัศน์ ส่งเสริมและขับเคลื่อนเครือข่ายทางสังคมด้วยองค์ความรู้และนวัตกรรมสู่สังคมคุณธรรม โดยมีภารกิจสำคัญ คือ การขับเคลื่อนกระบวนการสมัชชาคุณธรรม การพัฒนานวัตกรรมและองค์ความรู้ด้านการส่งเสริมคุณธรรมที่ตอบสนองผู้ใช้บริการแต่ละระดับ และการพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่จะ เป็นพลังในการขับเคลื่อนภารกิจด้านการส่งเสริมคุณธรรม ที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย

ความรู้ในคู่มือเล่มนี้ จึงเป็นส่วนหนึ่งของการเสริมพลังทางปัญญา ให้กับเครือข่ายทางสังคม ซึ่งผู้ปฏิบัติงานของศูนย์คุณธรรม จะสามารถเลือกใช้เครื่องมือส่งเสริมได้ตามความเหมาะสมของกลุ่มเป้าหมายและบริบททางสังคม ไม่ว่าจะเป็น เป็น หลักคุณธรรม พื้นฐาน ต้นทุนชีวิต โครงการคุณธรรม องค์กรคุณธรรม ชุมชนเข้มแข็งเป็นสุข จังหวัดคุณธรรม และมาตรฐานด้านคุณธรรม เป็นต้น เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายการส่งเสริมและขับเคลื่อนเครือข่ายทางสังคมของศูนย์คุณธรรมต่อไป

รศ.นพ.สุริยเดว ทรีปาตี
ผู้อำนวยการศูนย์คุณธรรม

ความเข้าใจเรื่องคุณธรรม

“ความรู้คู่คุณธรรมนำสู่ความสำเร็จ”

“การทำงานให้สัมฤทธิ์ผลที่พึงปรารถนา อันเป็นประโยชน์และเป็นธรรมด้วยนั้นจะอาศัยความรู้แต่เพียงอย่างเดียวมิได้ จำเป็นต้องอาศัยความสุจริต ความบริสุทธิ์ใจความถูกต้องเป็นธรรมประกอบด้วย เพราะเหตุว่าความรู้นั้นเป็นเหมือนเครื่องยนต์ที่ทำให้รถยนต์เคลื่อนไปได้ประการเดียว ส่วนคุณธรรมดังกล่าว เป็นเหมือนหนึ่งพวงมาลัยหรือหางเสือ ซึ่งเป็นปัจจัยที่นำพาให้รถยนต์ดำเนินไปถูกต้องด้วยความสวัสดิ คือปลอดภัยจนบรรลุถึงจุดหมายที่พึงประสงค์ ดังนั้นในการที่จะประกอบกิจการงานเพื่อตนเพื่อส่วนรวมต่อไป ขอให้ทุกคนสำนึกไว้เป็นนิตย์โดยตระหนักว่า การงาน สังคม และบ้านเมืองนั้น ถ้าขาดผู้มีความรู้เป็นผู้บริหารดำเนินการ ย่อมเจริญก้าวหน้าไปได้โดยยาก แต่ถ้างานใด สังคมใด และบ้านเมืองใดก็ทำตามขาดบุคคลผู้มีความรู้คุณธรรมความสุจริตแล้ว จะดำรงอยู่มิได้เลย”

พระบรมราชาบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ณ สวนอัมพร วันศุกร์ที่ 8 กรกฎาคม 2520

คุณธรรมนำการพัฒนา

คุณธรรมคือสภาพคุณงามความดีที่อยู่ในจิตใจของคน และนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องดีงาม เป็นคุณค่าและปัจจัยที่สำคัญของการสร้างความมั่นคงผาสุกของประเทศชาติและประชาชน สังคมใดผู้นำและประชาชนมีคุณธรรม สังคมนั้นจะเข้มแข็ง ประชาชนอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน หากสังคมใดผู้นำและประชาชนขาดซึ่งคุณธรรมสังคมนั้นย่อมจะอ่อนแอและอาจถึงขั้นล่มสลายได้

การพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศให้ถึงความ **“มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน”** ได้นั้น ต้องไม่ติดกับดักของความพอใจ กับตัวชี้วัดความเติบโตทางเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และความสะดวกสบายทางวัตถุเท่านั้น หากแต่ต้องไปให้ถึงเป้าหมายที่แท้จริงของการพัฒนา คือต้องให้เกิด **“สังคมสันติสุข ประชาชนอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน”** หมายถึงประชาชนจะต้องได้รับผลของการพัฒนาอย่างเป็นธรรม เป็นพลเมืองที่มีความสามารถและความดี เป็นพลังขับเคลื่อนให้สังคมเจริญและน่าอยู่ เกิดเป็นสังคมคุณธรรม ดังนั้นการพัฒนาทุกระดับจึงต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนา **“คน”** เพราะคนเป็นทั้งเป้าหมายและพลังการขับเคลื่อนการพัฒนาทุกด้าน การพัฒนาคนที่สมดุลจะต้องให้คนมีทั้งคุณธรรมและความสามารถ

คุณธรรมสำคัญ นำสังคมไทย

คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ เห็นชอบคุณธรรม 4 ประการ ตามข้อเสนอของศูนย์คุณธรรมให้เป็นคุณธรรมที่ควรส่งเสริมให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชน คือ

1) **พอเพียง** หมายถึง ความพอเพียงในการดำเนินชีวิตแบบทางสายกลาง มีเหตุ มีผล ใช้ความรู้ในการตัดสินใจอย่างรอบคอบ มีความพอประมาณ ไม่เบียดเบียนตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อม ไม่ประมาทสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง

2) **วินัย** หมายถึง การยึดมั่นและรับผิดชอบในหน้าที่ของตน ทั้งวินัยต่อตนเอง ในการผลักดันชีวิตให้ก้าวหน้า วินัยต่อองค์กร ต่อสังคม ปฏิบัติตามจริยธรรม จรรยาบรรณของวิชาชีพ และเคารพกฎหมาย

3) **สุจริต** หมายถึง ความซื่อตรง ความซื่อสัตย์สุจริต ยึดมั่น ยืนหยัดในการรักษาความจริง ความถูกต้อง ความเป็นธรรม นอกเหนือจากตนเองจะเป็นคนซื่อตรงแล้ว ต้องกล้าปฏิเสธการกระทำที่ไม่ซื่อตรง ไม่ซื่อสัตย์ของบุคคลอื่นที่จะทำให้สังคมส่วนรวมเกิดความเสียหาย

4) **จิตอาสา** หมายถึง การเป็นผู้ที่ใส่ใจและรับผิดชอบต่อสังคม สาธารณะและอาสาลงมือทำ อย่างใดอย่างหนึ่งอันไม่ใช่หน้าที่ของตน ด้วยความรัก ความสามัคคี เพื่อประโยชน์ของผู้อื่น สังคม ประเทศชาติ โดยไม่ได้หวังผลการตอบแทน ทำความดีเพื่อความดี เอื้ออาทร ต่อคนร่วมสังคม ทำอย่างสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย

ฐานของการปลูกฝัง บ่มเพาะ ส่งเสริมคุณธรรม

การก่อเกิดคุณธรรมของบุคคลย่อมมาจากการปลูกฝัง บ่มเพาะ และส่งเสริมจากสถาบันสังคม และสภาพแวดล้อม และหล่อหลอมขยายเป็นคุณธรรมของครอบครัว ชุมชน และประเทศ

ในอดีตการปลูกฝังคุณธรรมในสังคมไทย เน้นการใช้หลักธรรมของศาสนา โดยใช้กลไกของ บ้าน วัด โรงเรียน พลังบวรหรือบรม คือ ครอบครัว และชุมชน สถาบันศาสนา และสถานศึกษา ปัจจุบันสังคมมี

การเปลี่ยนแปลงและมีความซับซ้อนมากขึ้น บางสถาบันมีบทบาทในการปลูกฝัง และบ่มเพาะคุณธรรมเปลี่ยนแปลงไป ขณะที่ประชาชนมีความสัมพันธ์กันในระบบองค์กรมากขึ้น ทั้งในสถานที่ทำงาน และการเป็นสมาชิกองค์กรในรูปแบบต่างๆ ดังนั้น องค์กรจึงมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต ค่านิยม และรวมถึงการมีคุณธรรมของสมาชิกด้วย ดังนั้น จึงจำเป็นต้องรณรงค์ ส่งเสริม ให้องค์กรต่างๆ ตระหนักในความรับผิดชอบต่อสังคม และมีบทบาทส่งเสริมคุณธรรมอย่างจริงจัง เป็นแหล่งสร้างคนดี เพื่อสังคมดี เป็นพลังสำคัญของการขับเคลื่อนสังคมคุณธรรมที่สอดคล้องกับสังคมที่เปลี่ยนแปลง

หลักการพื้นฐานคุณธรรมและจริยธรรม

พลเอกสุรต นาควัชระ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ในคณะกรรมการส่งเสริม
คุณธรรมแห่งชาติ

ความดีคืออะไร?

เราทุกคนล้วนได้รับการสั่งสอนให้ทำความดี ละเว้นความชั่ว แต่จะสามารถตอบตัวเองได้หรือไม่ว่าความดีคืออะไร

สถานการณ์ที่ 1 : เรื่องการเข้าห้องเรียน ของศรรามและงามตา ที่เป็นนักเรียนห้องเดียวกันในวิชาซึ่งครูผู้สอนเข้มงวด ศรรามและงามตา ต่างก็เข้าห้องเรียนตรงเวลาเหมือนกัน แต่เหตุผลในการตัดสินใจเข้าเรียนตรงเวลาของทั้ง 2 คนต่างกันคือ

ศรรามเข้าห้องเรียนตรงเวลา เพราะกลัวถูกครูตี

งามตาเข้าห้องเรียนตรงเวลา เพราะอยากให้เพื่อนๆมีเวลาเรียนอย่างเต็มที่

คำถาม คือ ใครทำความดีระหว่าง ศรรามหรืองามตา

สถานการณ์ที่ 2 เย็นวันนั้นศรรามและงามตา ไปนั่งรับประทานอาหารอยู่ข้างโรงเรียน ในขณะที่รับประทานอาหารอยู่นั้นได้มีสุนัข 2 ตัวมากัดกันข้างโต๊ะที่ 2 คนนั่งอยู่

ดังนั้นศรรามและงามตา จึงช่วยกันใช้น้ำสาด เพื่อให้สุนัขทั้ง 2 แยกจากกัน แต่เหตุผลในการกระทำต่างกันคือ

ศรรามทำเพราะรำคาญเสียงสุนัข

งามตาทำเพราะเกรงว่าสุนัขทั้ง 2 ตัวจะบาดเจ็บ

คำถาม คือ การกระทำของใครเรียกได้ว่าทำความดี และเพราะอะไร ซึ่งทุกคนย่อมรู้สึกตรงกันได้ว่า

งามตา ทำความดี เพราะเธอทำเพื่อนสุนัข

ศรธรรม ไม่สามารถเรียกได้ว่าทำความดี เพราะศรธรรมทำเพื่อตนเอง

จากเหตุการณ์ดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า “ความดีคือการกระทำเพื่อนประโยชน์ของผู้อื่นหรือส่วนรวม” แต่ “การทำเพื่อตนเองนั้น ไม่สามารถเรียกได้ว่าความดี”

ระดับของการกระทำ มีอะไรบ้าง?

จากข้อสรุปที่ว่า “ความดี คือการกระทำเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นหรือส่วนรวม แต่การกระทำเพื่อตนเองนั้น ไม่สามารถเรียกได้ว่าความดี” นั้น เมื่อกลับมาพิจารณาเรื่องที่ศรธรรมกับงามตาเข้าห้องเรียนตรงเวลาเหมือนกัน แต่เหตุผลในการเข้าห้องเรียนต่างกันจะได้ข้อสรุปดังนี้

งามตา เข้าห้องเรียนตรงเวลา เพราะอยากให้เพื่อนๆ มีเวลาเรียนอย่างเต็มที่ เป็นการกระทำเพื่อผู้อื่นหรือส่วนรวม ย่อมสามารถเรียกได้ว่าทำความดี

ศรธรรม เข้าห้องเรียนตรงเวลา เพราะกลัวครูตีเป็นการทำเพื่อตัวเอง ไม่สามารถเรียกได้ว่าทำความดี แต่ศรธรรมก็ไม่ได้ทำให้ใครเดือดร้อน จึงไม่ได้ทำความชั่ว ดังนั้นการกระทำของศรธรรม จึงไม่เป็นทั้งความดีและความชั่ว

เมื่อเป็นดังนี้แล้วจะเรียกการกระทำของศรธรรมว่าอย่างไรเพราะศรธรรม ไม่ได้ทำทั้งความดีและความชั่วซึ่งสังคมไทยมักเข้าใจว่า การกระทำมีเพียง 2 ระดับคือความดีหรือความชั่ว

ในกรณีของศรธรรมซึ่งไม่ได้ทำทั้งความดีหรือความชั่ว เป็นตัวอย่างให้สรุปได้ว่าการกระทำของคนเราไม่ได้มีเพียง 2 ระดับคือความดีหรือความชั่วเท่านั้น แต่สามารถแบ่งได้ถึง 3 ระดับคือ

ระดับที่ 1 ความดี คือ การกระทำเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น

ระดับที่ 2 ปกติ (การละเว้นความชั่ว) คือ การทำเพื่อตนเอง แต่ก็ได้ไม่ได้ทำให้ผู้อื่นหรือส่วนรวมเดือดร้อน

ระดับที่ 3 ความชั่ว คือ การทำให้ผู้อื่นหรือส่วนรวมเดือดร้อน

ดังนั้น การที่ศรธรรมเข้าห้องเรียนตรงเวลา เพราะกลัวครูตีเป็นการกระทำเพื่อตนเอง แต่ก็ไม่ได้ทำให้ใครเดือดร้อน จึงเรียกได้ว่าเป็นการกระทำในระดับปกติ คือ การละเว้นความชั่ว

สรุปคือ การกระทำแต่ละครั้งของคนเรา ไม่ได้แบ่งได้เพียง 2 ระดับ คือ ความดีและความชั่วเท่านั้น หากแต่สามารถแบ่งได้เป็น 3 ระดับ คือ ความดี ปกติ (ละเว้นความชั่ว) และความชั่ว

เบญจศีลไม่บกพร่องถือว่าทำความดีหรือยัง?

เย็นวันหนึ่ง ศรธรรมกำลังกลับบ้าน ขณะที่เดินถึงปากซอยได้เห็นเด็กคนหนึ่ง โดนโจรจี้ทำร้ายอยู่กลางซอย แต่ศรธรรมยืนดูอยู่เฉยๆโดยไม่ให้ความช่วยเหลือ คำถามก็คือเบญจศีลของศรธรรมบกพร่องหรือไม่

ศรธรรม ไม่ได้ทำร้ายเด็ก

ศรธรรม ไม่ได้ขโมยทรัพย์สินของเด็ก

ศรธรรม ไม่ได้ประพฤตินอกใจในกาม

ศรธรรม ไม่ได้โกหก

ศรธรรม ไม่ได้เสพสุรา

สรุปได้ว่าเบญจศีลของศรธรรมไม่ได้บกพร่องเลย แต่ถามว่าศรธรรมทำความดีหรือยัง ทุกคนคงตอบได้ว่า แม้เบญจศีลของศรธรรมไม่บกพร่องก็จริง แต่ศรธรรมก็ยังไม่ทำความดี

สิ่งที่ศรธรรมควรทำ คือการช่วยเหลือเด็กตามความเหมาะสม เช่น ตะโกนเรียกให้คนอื่น ๆ มาช่วยหรือโทรศัพท์แจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งการช่วยเหลือเด็ก ไม่ว่าจะด้วยวิธีใดก็ตาม จึงจะเรียกได้ว่า ทำความดี

การรักษาเบญจศีลไม่ให้บกพร่องนั้น ยังไม่ถือว่าเป็นการทำความดี แต่เป็นเพียงการละเว้นการทำความชั่ว หรือเป็นเพียงการกระทำในระดับ “ปกติ” เท่านั้น เพราะ “ศีล แปลว่า ปกติ”

หลายคนอาจสงสัยว่า หลักการที่แบ่งการกระทำเป็น 3 ระดับนั้นจะสอดคล้องกับคำสอนของศาสนา ในส่วนของการประพฤตินระหว่างมนุษย์กับมนุษย์หรือไม่ จึงขอยกโศกนาฏคดีโมกซ์ ซึ่งมีหลัก 3 ประการ เพื่อเป็นตัวอย่างในการวิเคราะห์ ดังนี้

ประการที่ 1 พึงละเว้นความชั่ว

ประการที่ 2 พึงทำความดี

ประการที่ 3 พึงทำจิตใจให้ผ่องแผ้ว

ความดีเป็นเรื่องของผลลัพธ์หรือเป็นเรื่องของเจตนา?

เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ได้ว่า ความดีเป็นเรื่องของผลลัพธ์จากการกระทำ หรือเป็นเรื่องของเจตนาที่อยู่เบื้องหลังการกระทำ จึงขอยกตัวอย่างดังต่อไปนี้

เหตุการณ์ที่ 1 ศรธรรมบังเอิญทำห้วงยางที่เตรียมไปเล่นน้ำทะเลปลิวตกลงไปในแม่น้ำขณะที่ขับริดข้ามสะพาน ซึ่งขณะนั้นมีเด็กคนหนึ่งกำลังจะจมน้ำตาย แต่บังเอิญคว่ำห้วงยางนั้นไว้ได้ จึงทำให้เด็กคนนั้นรอดตาย

เหตุการณ์ที่ 2 งามตาเห็นเด็กกำลังจะจมน้ำตาย เธอมีความตั้งใจจะช่วยเด็กจึงกระโดดลงไปช่วยดึงเด็กขึ้นมาบนชายฝั่ง และพยายามผายปอดช่วยชีวิตเด็กอย่างเต็มที่ แต่ก็ไม่สำเร็จ เด็กเสียชีวิต

คำถามก็คือใครทำความดี ศรธรรมทำเพราะความบังเอิญ แต่เด็กรอด หรืองามตาที่ตั้งใจช่วย แต่เด็กตาย

ทุกคนคงตอบได้ว่างามตา เพราะมีเจตนาที่จะช่วยเด็ก แม้ผลลัพธ์จะไม่ใช่ไปตามที่ตั้งใจก็ตาม จึงสรุปได้ว่า “ความดีเป็นเรื่องของเจตนา ไม่ใช่เรื่องของผลลัพธ์”

ความดีเป็นเรื่องของเจตนาจริงหรือไม่?

เพื่อวิเคราะห์ว่าความดีเป็นเรื่องของเจตนาจริงหรือไม่ จึงของสมมุติเหตุการณ์ ดังนี้

เด็กหนุ่มประสบอุบัติเหตุ ต้องได้รับการผ่าตัดด่วน

โรงพยาบาลโทรแจ้งนายแพทย์ชาตรีเวลาตี 2

นายแพทย์ชาตรีรีบเดินทางมาโรงพยาบาล เพื่อช่วยชีวิตคนเจ็บ
การผ่าตัดดำเนินไปจนถึง 8 โมงเช้า แต่ไม่สามารถช่วยชีวิตได้

คำถาม คือ นายแพทย์ชาตรีทำความดีหรือไม่ เพราะไม่สามารถช่วยชีวิตคนเจ็บได้ ซึ่งทุกคนย่อมตัดสินได้ว่านายแพทย์ชาตรีทำความดี เพราะมีเจตนาที่จะช่วยคนเจ็บจนสุดความสามารถ

จากตัวอย่างที่กล่าวมา จึงสามารถยืนยันได้ว่า ความดีเป็นเรื่องของเจตนา

การทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น หรือส่วนรวม เป็นการกระทำที่ถูกต้องทุกกรณีหรือไม่?

เนื่องจากมนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นสังคมใหญ่ การทำประโยชน์
เพื่อนเอง เพื่อคนบางคน หรือบางกลุ่ม อาจล่วงล้ำสิทธิอันพึงมีพึงได้ของ
คนอื่น ๆ ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of
Interest) หรือความขัดแย้งเชิงคุณธรรม (Moral Dilemma) ได้ ดัง
ตัวอย่างต่อไปนี้

เหตุการณ์ที่ 1 โรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัดเลย จะจัด
ตัวแทนนักเรียนไปเที่ยวทะเลห้องละ 1 คน สมชายจับฉลากได้เป็นผู้มี
สิทธิ์ไปเที่ยวทะเล ในฐานะตัวแทนของห้อง ม.5/1 แต่สมชายมีคุณยาย
อยู่ที่หัวหิน จึงเคยไปเที่ยวทะเลบ่อย ดังนั้นจึงสละสิทธิ์ให้วันชัยเพื่อนรัก
ของคนซึ่งไม่เคยเห็นทะเลได้มีโอกาสไปเที่ยวทะเลแทนตน

เหตุการณ์ที่ 2 วันชัยเข้าแถวรอซื้ออาหารอยู่ในโรงอาหารของ
โรงเรียน ซึ่งแถวยาวมาก เมื่อเห็นสมชายเดินมา วันชัยจึงมีน้ำใจให้
สมชายแซงคิว โดยเข้ามายืนข้างหน้าของตน

ทั้งสองเหตุการณ์ล้วนเป็นการกระทำเพื่อผู้อื่นทั้งสิ้น แต่ส่งผล
กระทบต่อส่วนรวมต่างกัน

สมชายที่สละสิทธิ์ให้วันชัยนั้น เป็นเรื่องที่สามารถกระทำได้
เพราะไม่ส่งผลเสียใดๆ แก่ผู้อื่นหรือส่วนรวม การกระทำของสมชายนั้น
จึงเรียกได้ว่าทำความดี

วันชัยซึ่งมีน้ำใจให้สมชายแซงคิวนั้น กลับเป็นเรื่องที่ไม่สมควร
ทำ เพราะล่วงล้ำสิทธิอันพึงมีพึงได้ของคนอื่นอีกหลายคน ซึ่งเป็นปัญหา
เรื่องผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interest) หรือความขัดแย้งเชิง
คุณธรรม (Moral Dilemma) ดังนั้นการกระทำของวันชัยในครั้งนี้ คือ
การทำความชั่ว

ดังนั้น การทำประโยชน์เพื่อผู้อื่นหรือส่วนรวมจึงไม่ได้ถูกต้องเสมอไป แต่ต้องพิจารณาระดับของส่วนรวมด้วยว่า การกระทำดังกล่าวจะทำให้ส่วนรวมในระดับที่ใหญ่กว่าเสียหายหรือไม่

คุณธรรมเชิงสัมพัทธ์ (Relative Moral) คืออะไร?

เมื่อเกิดสถานการณ์ที่เป็นผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interest) ซึ่งหมายความว่า การทำเพื่อตนเอง เพื่อคนบางคนหรือบางกลุ่ม แต่กลับส่งผลให้คนอื่นกลุ่มหนึ่งเสียประโยชน์ ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งเชิงคุณธรรม (Moral Dilemma) ที่ยากต่อการตัดสินใจนั้น ควรมีหลักการในการตัดสินใจอย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับเยาวชนซึ่งมักจะให้ความสำคัญกับเพื่อนมาก จนบางครั้งอาจส่งผลเสียแก่สังคม ดังนั้น จึงได้กำหนดหลักการที่เรียกว่าคุณธรรมเชิงสัมพัทธ์ (Relative Moral) ขึ้นมา

คุณธรรมเชิงสัมพัทธ์ คือการเปรียบเทียบระดับของส่วนรวม โดยมีหลักการว่า “การทำเพื่อตนเองผู้อื่นหรือส่วนรวมในระดับที่เล็กกว่าต้องไม่ทำให้ส่วนรวมในระดับที่ใหญ่กว่าเสียหาย” เช่น

เด่น เข้าหุ้นกับเพื่อนๆ ทำโรงงานย้อมผ้าซึ่งตั้งอยู่ริมคลอง เด่นเป็นคนที่รักและซื่อสัตย์กับเพื่อนๆ มาก กับทั้งอยากทำกำไร เพื่อแบ่งให้เพื่อนๆ ได้มากที่สุด

แต่ปัญหาก็คือ โรงงานย้อมผ้าของเด่นมีน้ำเสียที่ต้องบำบัดจำนวนมาก จึงทำให้เด่นต้องตัดสินใจเลือกแนวทางในการปฏิบัติ ดังนี้

แนวทางที่ 1 ปล่อยน้ำเสียลงคลองโดยไม่บำบัด ทำให้โรงงานมีกำไรมากซึ่งจะสามารถแบ่งรายได้ให้กับเพื่อนๆ ที่เด่นรักได้มาก แต่จะส่งผลเสียแก่ประชาชนที่อยู่ริมคลองจำนวนนับพันคน

แนวทางที่ 2 ลงทุนการบำบัดน้ำเสียซึ่งมีค่าใช้จ่ายสูง จะทำให้กำไรลดลงซึ่งเพื่อนๆ จะได้รับส่วนแบ่งน้อย แต่ประชาชนริมคลองจะไม่เดือดร้อน

คุณธรรมเชิงสัมพัทธ์ คือ การตัดสินใจเลือกผลประโยชน์ทับซ้อนในระดับที่ต่างกัน โดยต้องเลือกผลประโยชน์ของส่วนรวม ในระดับที่ใหญ่กว่าเสมอ ซึ่งสามารถแบ่งระดับผลประโยชน์ออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 เพื่อประโยชน์ของตนเอง (Self)

ระดับที่ 2 เพื่อประโยชน์ของญาติสนิท มิตรสหาย พวกพ้อง หรือคนใกล้ชิด (Relative)

ระดับที่ 3 เพื่อประโยชน์ของหน่วยงานหรือองค์กรที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ (Unit) ทั้งในส่วนขององค์กรที่เป็นทางการ และองค์กรที่ไม่เป็นทางการ องค์กรที่เป็นทางการ เช่น ห้องเรียน โรงเรียน สมาคม มูลนิธิ กองร้อย กองทัพ แผนก และบริษัท หรือในส่วนขององค์กรที่ไม่เป็นทางการ เช่น กลุ่มเพื่อน กลุ่มคนที่ร่วมชมภาพยนตร์อยู่ในโรงภาพยนตร์ และกลุ่มคนที่เข้าแถวรอรถประจำทาง

ระดับที่ 4 เพื่อประโยชน์สุขของสังคมในอาณาเขตดินแดนที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ (Territory) เช่น คอนโดมิเนียม หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด และประเทศ หรืออาเซียน

ระดับที่ 5 เพื่อประโยชน์ของมวลมนุษยชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีผลต่อมนุษยชาติ (Earth)

การละเว้นการทำความชั่วนั้น สำคัญเพียงใด?

คุณธรรมย่อมมุ่งไปสู่การคำนึงถึงผู้อื่นหรือส่วนรวม ซึ่งต้องครอบคลุมทั้ง 2 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 พึงละเว้นความชั่ว (หรือการกระทำระดับปกติ)

ระดับที่ 2 พึงทำความดี

โครงการเสริมสร้างคุณธรรมต่างๆมักจะเน้นเรื่องการทำความดี
ซึ่งในความเป็นจริงแล้วการละเว้นความชั่วมีความสำคัญอย่างยิ่ง ดังที่
หลวงปู่ชา สุภัทโท ได้กล่าวไว้ว่า

**“การทำบุญ โจรมันก็ทำได้ มันเป็นแค่ปลายเหตุ
การไม่ทำบาปทั้งหลายทั้งปวงนั่นคือต้นเหตุ”**

ต้นทุนชีวิต

รศ.นพ.สุรียเดว ทรีปาตี

ต้นทุนชีวิต

ในสังคมยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ปัญหาหลายด้านรุมล้อมทั้งด้านอาชญากรรมเศรษฐกิจ ความเสื่อมทางสังคมและวัฒนธรรม ก่อเกิดพฤติกรรมเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อโดยตรงกับเด็กและเยาวชน และสิ่งสำคัญที่พบ ก็คือ การแก้ไขปัญหาที่มุ่งแก้ไขที่ปลายเหตุ ยึดปัญหาเป็นที่ตั้ง แต่ถ้าเราลองเปลี่ยนแนวคิดเสียใหม่มองการเสริมสร้างและป้องกัน ร่วมกันสร้างภูมิคุ้มกันให้เกิดขึ้น ก็น่าจะเป็นวิธีที่ดีกว่า

แนวคิด “ต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชนไทย” เปลี่ยนมุมมองการทำงานด้านเด็กและเยาวชนที่เน้นการสร้างเกราะป้องกัน สร้างภูมิคุ้มกันที่แข็งแรงให้กับเด็กและเยาวชน ต้นทุนชีวิตไม่ได้มองแค่เพียงพฤติกรรมภายนอกที่เปลี่ยนแปลงไป แต่ยังมองถึงพฤติกรรมภายใน หรือ การสร้างจิตสำนึกที่ดีให้เกิดขึ้นกับสังคมอีกด้วย

ถึงเวลาแล้วที่เราจะต้องสร้างสรรค์สิ่งดีๆ ให้กับเด็กและเยาวชนของเรา ผ่านกระบวนการเสริมสร้างต้นทุนชีวิตที่ให้ความสำคัญกับเด็กและเยาวชนมองเด็กและเยาวชนอย่างมีคุณค่า เด็กทุกคนมีศักยภาพ และสามารถทำสิ่งต่างๆ ได้โดยที่เราคาดไม่ถึง

ต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชนคืออะไร

**“ต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชนไทย
ไม่ใช่แค่เพียงทักษะชีวิตเท่านั้น
แต่รวมถึงจิตสำนึกด้วย”**

ต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชนไทย เป็นมุมมองการทำงานเชิงปัจจัยสร้างหรือคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชน เป็นผลมาจากการได้รับการเสริมสร้างให้เกิดขึ้นตั้งแต่แรกเกิดจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากทั้งภายในตนเอง และสิ่งแวดล้อมรอบข้าง ทั้งครอบครัว โรงเรียน เพื่อน ชุมชน โดยจะส่งผลให้กับเด็กและเยาวชนเติบโตอย่างมีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ประกอบด้วย 5 พลังสำคัญ คือ พลังตัวตน พลังครอบครัว พลังสร้างปัญญา พลังเพื่อน และพลังชุมชน

พลังตัวตน เป็นการรวมพลังคุณค่าในตนเอง พลังสร้างศรัทธา และความเชื่อมั่นในตนเอง และพลังการสร้างทักษะชีวิตอันได้แก่ การอยู่ในสังคมอย่างสันติสุข การช่วยเหลือผู้อื่น การมีจุดยืนที่ชัดเจน รักความยุติธรรม ไม่แบ่งแยกชนชั้น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ การมีวินัยในตนเองที่จะไม่ข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยง

พลังครอบครัว เป็นพลังความรัก ความเอาใจใส่ วินัยและการมีชีวิตที่เป็นแบบอย่าง มีการติดตามและช่วยเหลือที่เหมาะสมเชิงบวก มีปียวาจาในบ้าน มีความอบอุ่นและปลอดภัย

พลังสร้างปัญญา เป็นพลังความมุ่งมั่นในการเพิ่มพลังปัญญา ได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ทั้งในและนอกระบบการศึกษารวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น

พลังเพื่อนและกิจกรรม เป็นพลังการทำกิจกรรมในหมู่เพื่อนๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน เกิดวินัยในหมู่เพื่อน เช่น กิจกรรมออกกำลังกาย การเล่นกีฬา สันทนาการนอกหลักสูตร

พลังชุมชน เป็นพลังของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ร่วมกันด้วยความเอื้ออาทร มีความเข้าใจ เป็นมิตรไมตรี มีวินัยและเป็นแบบอย่างที่ดี มี

ปียาวจา มีจิตอาสา มีความอบอุ่นความปลอดภัยภายในชุมชน และมีกิจกรรมร่วมกัน

กระบวนการสำคัญในการเสริมสร้างต้นทุนชีวิต

การเสริมสร้างต้นทุนชีวิตนั้นไม่ใช่เรื่องยาก กระบวนการไม่ซับซ้อนสิ่งสำคัญคือการมีส่วนร่วม และแนวคิดเชิงบวก เพื่อสร้างสรรค์สิ่งดีๆ ให้กับเด็กและเยาวชนของเรา ประกอบด้วย

1. การสำรวจปัจจัยเสี่ยงและปัจจัยสร้าง (Risk-Protection model) เพื่อเป็นแนวทางในการทำงานด้านเด็กและเยาวชนอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งแผนงานสุขภาวะเด็กและเยาวชนได้ริเริ่มแนวคิดการทำงานใหม่ เพื่อสำรวจปัจจัยสร้าง และเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้เกิดขึ้น ผ่านเครื่องมือสำรวจต้นทุนชีวิตทั้ง 3 ช่วงวัย (ปฐมวัย วัยเรียน และเยาวชน)

2. การดำเนินงานผ่านกลไกคณะทำงานด้านเด็กและเยาวชนของชุมชน เพื่อสร้างศักยภาพให้คณะทำงานพื้นที่ในการบูรณาการงานสุขภาวะเด็กและเยาวชน ร่วมกับองค์กรท้องถิ่นโดยเฉพาะ อบต. และสภาเด็กและเยาวชนประจำชุมชน การมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนผ่านการสร้างกิจกรรมสร้างสรรค์ เพื่อสร้างเสริมต้นทุนชีวิต ซึ่งกลไกนี้ประกอบด้วย 5 กระบวนการ คือ กระบวนการเฝ้าระวัง กระบวนการพี่เลี้ยงและที่ปรึกษากระบวนการพัฒนากิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็กตามวัย กระบวนการส่งต่อ และกระบวนการบริหารจัดการทรัพยากรในชุมชน

3. การพัฒนารูปแบบกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชนในบริบทต่างๆ เป็นกระบวนการพัฒนารูปแบบกิจกรรมเด็กและเยาวชนในบริบทต่างๆ ที่มีอยู่เดิม คือ กิจกรรมครอบครัว กิจกรรมสถานศึกษา กิจกรรมชุมชน และกิจกรรมสร้างเสริมต้นทุนชีวิตที่ขาดหายไป

กลุ่มเสียงต่างๆ เช่น กรณีเสียงทางเพศ ยาเสพติด ความรุนแรง เป็นต้น

ขั้นตอนหลักในการดำเนินงาน ผ่านกระบวนการ

เสริมสร้างต้นทุนชีวิต

1. การรับรู้ ทำความเข้าใจ แนวคิดเชิงบวกและกระบวนการเสริมสร้างต้นทุนชีวิต ผ่านการอบรมและเผยแพร่งาน
2. การวางแผนเพื่อเตรียมเก็บข้อมูล โดยใช้แบบสำรวจต้นทุนชีวิตและเครื่องมืออื่นๆที่เกี่ยวข้อง
3. การเก็บรวบรวมข้อมูลต้นทุนชีวิต และข้อมูลอื่นๆที่เกี่ยวข้อง
4. การประมวลผลข้อมูลต้นทุนชีวิต และข้อมูลอื่นๆที่เกี่ยวข้อง
5. การวิเคราะห์ผลข้อมูลต้นทุนชีวิต และข้อมูลอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อวางแผนกิจกรรมสร้างสรรค์ที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่
6. เกิดกิจกรรมสร้างสรรค์เพื่อเติมเต็มต้นทุนชีวิตที่ขาดหายไป
7. สรุปผลการดำเนินงาน และสิ่งที่ได้จากกระบวนการเสริมสร้างต้นทุนชีวิต

กระบวนการเสริมสร้างต้นทุนชีวิตในแต่ละพื้นที่ แต่ละบริบทจะมีความแตกต่าง และมีแนวทางในการทำงานที่ไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับพื้นที่หรือบริบทนั้นๆ ตามทรัพยากรที่มีอยู่จริง กระบวนการเสริมสร้างต้นทุนชีวิตจะประสบความสำเร็จได้ ต้องมาจากกระบวนการการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างแท้จริง

ปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จของการสร้างเสริมต้นทุนชีวิต

การมีส่วนร่วม ความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน แนวคิดเชิงบวกในการทำงานและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าที่สุด”

ความสามารถและการสร้างเครือข่ายในการถ่ายทอด ร่วมกัน
สร้างเครือข่าย และขยายผลเพื่อพลังใน การเสริมสร้างสิ่งดี ๆ ให้กับเด็ก
และเยาวชนของเรา

การติดตามและประเมินผล เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และ
ช่วยกันเสริมสร้างความเข้มแข็งเพื่อความยั่งยืน

การคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวม

หลักสูตรทฤษฎีจิตศึกษา ป.ป.ช.

การคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและ ผลประโยชน์ส่วนรวม

สาเหตุของการทุจริตและทิศทางการป้องกันการทุจริตในประเทศไทย

การทุจริตเป็นหนึ่งในประเด็นที่ทั่วโลกแสดงความกังวล เป็นปัญหาที่มีความซับซ้อน ยากต่อการจัดการและเกี่ยวข้องกับทุกภาคส่วน เป็นที่ยอมรับกันว่าการทุจริตนั้นมีความเป็นสากล เพราะมีการทุจริตเกิดขึ้นในทุกประเทศ ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วหรือประเทศที่กำลังพัฒนา การทุจริตเกิดขึ้นทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน แม้กระทั่งในองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรหรือองค์กรเพื่อการกุศล

ปัจจุบันการกล่าวหาและการฟ้องร้องคดีการทุจริตยังมีบทบาทสำคัญในด้านการเมืองมากกว่าช่วงที่ผ่านมา รัฐบาลในหลายประเทศมีผลการปฏิบัติงานที่ไม่โปร่งใสเท่าที่ควร องค์กรระดับโลกหลายองค์กรเสื่อมเสียชื่อเสียง เนื่องจากเหตุผลด้านความโปร่งใส สื่อมวลชนทั่วทั้งโลกต่างเฝ้ารอที่จะได้นำเสนอข่าวอื้อฉาวและการประพฤติดิจจริยธรรมด้านการทุจริต โดยเฉพาะบุคคลซึ่งดำรงตำแหน่งระดับสูงต่างถูกเฝ้าจับจ้องว่าจะถูกสอบสวนเมื่อใด อาจกล่าวได้ว่าการทุจริตเป็นหนึ่งในปัญหาใหญ่ที่จะขัดขวางการพัฒนาประเทศให้เป็นรัฐสมัยใหม่ ซึ่งต่างเป็นที่ทราบกันดีว่าการทุจริตควรเป็นประเด็นแรก ๆ ที่ควรให้ความสำคัญในวาระของการพัฒนาประเทศของทุกประเทศ

การทุจริตอาจเกิดขึ้นได้ในประเทศที่มีสถานการณ์ ดังต่อไปนี้

1) มีกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อกำหนดจำนวนมากที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการทางธุรกิจ ซึ่งจะเป็นโอกาสที่จะทำให้เกิดเศรษฐกิจผล

หรือมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ มีความซับซ้อน คลุมเครือ เลือกปฏิบัติ เป็นความลับหรือความไม่โปร่งใส

2) เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจมีสิทธิ์ขาดในการใช้ดุลยพินิจ ซึ่งให้อิสระในการเลือกปฏิบัติเป็นอย่างมากว่าจะเลือกใช้อำนาจใด กับใครก็ได้

3) ไม่มีกลไกที่มีประสิทธิภาพหรือองค์กรที่มีหน้าที่ควบคุมดูแลจัดการต่อการกระทำใด ๆ ของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งมีปัจจัยภายในที่เอื้อหรือสนับสนุนต่อการเกิดการทุจริต อาทิ

3.1) แรงขับเคลื่อนที่อยากมีรายได้เป็นจำนวนมากอันเป็นผลเนื่องมาจากความจน ค่าแรงในอัตราที่ต่ำ หรือมีสถานะความเสี่ยงสูง

3.2) มีสถานการณ์หรือโอกาสที่อาจก่อให้เกิดการทุจริตได้เป็นจำนวนมาก และมีกฎระเบียบต่าง ๆ ที่อาจนำไปสู่การทุจริต

3.3) การออกกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมที่ไม่เข้มแข็ง

4) กฎหมายและประมวลจริยธรรมไม่มีการพัฒนาให้ทันสมัย

5) ประชากรในประเทศยังคงมีความจำเป็นในการที่ต้องพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติอยู่เป็นจำนวนมาก

6) ความไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง และเจตจำนงทางการเมืองที่ไม่เข้มแข็ง

ปัจจัยต่างๆ ดังกล่าวจะนำไปสู่การทุจริต ไม่ว่าจะเป็นทุจริตระดับบนหรือระดับล่างก็ตาม ซึ่งผลที่ตามมาอย่างเห็นได้ชัดมีด้วยกันหลายประการ เช่น การทุจริตทำให้ภาพลักษณ์ของประเทศด้านความโปร่งใสนั้นเลวร้ายลง การลงทุนในประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากนักลงทุนต่างชาติลดน้อยลง ส่งผลกระทบทำให้การเติบโตทางเศรษฐกิจลดน้อยลงไปด้วยเช่นกัน หรือการทุจริตทำให้เกิดช่องว่างของความไม่เท่า

เทียมที่กว้างขึ้นของประชากรในประเทศหรืออีกนัยหนึ่งคือ ระดับความจนนั้นเพิ่มสูงขึ้น ความร่ำรวยกระจุกตัวอยู่เพียงกลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มเดียว การทุจริตยังทำให้การสร้างและปรับปรุงสาธารณูปโภคของประเทศนั้นลดลงทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ รวมทั้งยังอาจนำพาประเทศไปสู่วิกฤติทางการเงินที่ร้ายแรงได้อีกด้วย

การเปลี่ยนแปลงวิธีคิด (Paradigm Shift) จึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างมาก ต่อการดำเนินงานด้านการต่อต้านการทุจริต ตามคำปราศรัยของประธานาธิบดีได้กล่าวต่อที่ประชุมองค์การสหประชาชาติ ณ นครนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา เมื่อปี พ.ศ.2558 ว่า

“การทุจริตเป็นหนึ่งในความท้าทายที่มีความสำคัญมากในศตวรรษที่ 21 ผู้นำโลกควรที่จะเพิ่มความพยายามขึ้นเป็นสองเท่าที่จะสร้างเครื่องมือที่มีความเข้มแข็งเพื่อรู้ระบบการทุจริตที่ซ่อนอยู่ออกให้หมดและนำทรัพย์สินกลับคืนให้กับประเทศต้นทางที่ถูกขโมยไป...”

ประเทศไทยได้กำหนดทิศทางการป้องกันและปราบปรามการทุจริตซึ่งมีความสอดคล้องกับสถานการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และความรุนแรง รวมถึงการสร้างความตระหนักในการประพฤติปฏิบัติตนด้วยความซื่อสัตย์สุจริตของคนในสังคม ในการนี้ สำนักงาน ป.ป.ช. ในฐานะองค์กรหลักด้านการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการทุจริต และเป็นองค์กรที่ต้องบูรณาการการทำงานด้านการต่อต้านการทุจริตเข้ากับทุกภาคส่วน ดังนั้น สาระสำคัญที่มีความเชื่อมโยงกับทิศทางการป้องกันและปราบปรามการทุจริต มีดังนี้

- 1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

- 2) วาระการปฏิรูปที่ 1 การป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบของสภาปฏิรูปแห่งชาติ
- 3) ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579)
- 4) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)
- 5) โมเดลประเทศไทยสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน
- 6) ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตระยะที่ 3 (พ.ศ.2560-2564)

ทฤษฎี ความหมาย และรูปแบบของการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม (Conflict of Interests)

คำว่า Conflict of Interests มีผู้ให้คำแปลเป็นภาษาไทยไว้หลากหลาย เช่น การขัดกันแห่งผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม การขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวม การขัดกันระหว่างผลประโยชน์สาธารณะและผลประโยชน์ส่วนตน ประโยชน์ทับซ้อน ผลประโยชน์ขัดกันผลประโยชน์ขัดแย้ง

การขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนตนกับประโยชน์ส่วนรวม หรือที่เรียกว่า Conflict of Interests นั้นก็มีลักษณะทำนองเดียวกันกับกฎศีลธรรม ขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี หลักคุณธรรมจริยธรรม กล่าวคือ การกระทำใดๆ ที่เป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนตนกับประโยชน์ส่วนรวม เป็นสิ่งที่ควรหลีกเลี่ยง ไม่ควรจะทำ แต่บุคคลแต่ละคน แต่ละกลุ่ม แต่ละสังคม อาจเห็นว่าเรื่องใดเป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนตนกับประโยชน์ส่วนรวมแตกต่างกันไป หรือเมื่อเห็นว่าเป็นการขัดแย้งกันแล้ว ยังอาจมีระดับของความหนักเบาแตกต่างกัน อาจเห็นแตกต่างกันว่าเรื่องใดกระทำได้กระทำไม่ได้แตกต่างกันออกไป

อีก และในกรณีที่มีการฝ่าฝืนบางเรื่องบางคนอาจเห็นว่าไม่เป็นไร เป็นเรื่องเล็กน้อย หรืออาจเห็นเป็นเรื่องใหญ่ ต้องถูกประณาม ตำหนิ ตีฉิฉิน นินทา ว่ากล่าว ฯลฯ แตกต่างกันตามสภาพของสังคม

โดยพื้นฐานแล้ว เรื่องการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวม เป็นกฎศีลธรรมประเภทหนึ่งที่บุคคลไม่พึงละเมิดหรือฝ่าฝืน แต่เนื่องจากการฝ่าฝืนกันมากขึ้น และบุคคลผู้ฝ่าฝืนก็ไม่มี ความเกรงกลัวหรือลอายต่อการฝ่าฝืนนั้น สังคมไม่ลงโทษหรือลงโทษไม่เพียงพอที่จะมีผลเป็นการห้ามการกระทำดังกล่าว และในที่สุดเพื่อหยุดยั้งเรื่องดังกล่าวนี้ จึงมีการตรากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการขัดกันแห่งผลประโยชน์มากขึ้นๆ และเป็นเรื่องที่สังคมให้ความสนใจมากขึ้น

คู่มือการปฏิบัติสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อมิให้ดำเนินกิจการที่เป็น การขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวม ตาม มาตรา 100 แห่งกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ให้ได้ความหมายไว้ดังนี้

“ประโยชน์ส่วนตน (Private Interests) คือ การที่บุคคลทั่วไป ในสถานะเอกชนหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในสถานะเอกชนได้ทำกิจกรรม หรือได้กระทำการต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ส่วนตน ครอบครัว เครือญาติ พวกพ้อง หรือของกลุ่มในสังคมที่มีความสัมพันธ์กันในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การประกอบอาชีพ การทำธุรกิจการค้าการลงทุน เพื่อหาประโยชน์ ในทางการเงินหรือในทางธุรกิจ เป็นต้น”

“ประโยชน์ส่วนรวม/ประโยชน์สาธารณะ (Public Interests) คือ การที่บุคคลใด ๆ ในสถานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ผู้ดำรงตำแหน่ง ทางการเมือง ข้าราชการ พนักงานวิสาหกิจ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐใน

หน่วยงานของรัฐ) ได้กระทำการใด ๆ ตามหน้าที่หรือได้ปฏิบัติหน้าที่อันเป็นการดำเนินการในอีกส่วนหนึ่งที่แยกออกมาจากการดำเนินการตามหน้าที่ในสถานะของเอกชน การกระทำการใด ๆ ตามหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐจึงมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม หรือการรักษาประโยชน์ส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ของรัฐ การทำหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐจึงมีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกับอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายและจะมีรูปแบบของความสัมพันธ์หรือมีการกระทำในลักษณะต่าง ๆ กันที่เหมือนหรือคล้ายกับการกระทำของบุคคลในสถานะเอกชนเพียงแต่การกระทำในสถานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐกับการกระทำในสถานะเอกชนจะมีความแตกต่างกันที่วัตถุประสงค์เป้าหมาย หรือประโยชน์สุดท้ายที่แตกต่างกัน”

“การขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวม หรือผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interests) คือ การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการใด ๆ หรือดำเนินการในกิจการสาธารณะที่เป็นกรดำเนินการตามอำนาจหน้าที่หรือความรับผิดชอบในกิจการของรัฐหรือองค์กรของรัฐ เพื่อประโยชน์ของรัฐหรือเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม แต่เจ้าหน้าที่ของรัฐได้มีผลประโยชน์ส่วนตนเข้าไปแอบแฝง หรือเป็นผู้ที่มีส่วนได้เสียในรูปแบบต่าง ๆ หรือนำประโยชน์ส่วนตนหรือความสัมพันธ์ส่วนตนเข้ามามีอิทธิพลหรือเกี่ยวข้องในการใช้อำนาจหน้าที่หรือดุลยพินิจในการพิจารณาตัดสินใจในการกระทำการใด ๆ หรือดำเนินการดังกล่าวนี้ เพื่อแสวงหาประโยชน์ในการทางการเงินหรือประโยชน์อื่น ๆ สำหรับตนเองหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง”

ความสัมพันธ์ระหว่าง การขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนตนกับ ประโยชน์ส่วนรวม จริยธรรม และ การทุจริต

จริยธรรม เป็นกรอบใหญ่ทางสังคมที่เป็นพื้นฐานของแนวคิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวมและการทุจริต การกระทำใดที่ผิดต่อกฎหมายว่าด้วยการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวมและการทุจริต ย่อมถือเป็นความผิดจริยธรรมด้วย

ในทางตรงกันข้าม การกระทำใดที่ฝ่าฝืนจริยธรรม อาจไม่มีความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวมและการทุจริต เช่น พฤติกรรมส่วนตัวที่ไม่เหมาะสม พฤติกรรมชั่วช้า เป็นต้น

“จริยธรรม” เป็นหลักสำคัญในการควบคุมพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เปรียบเสมือนโครงสร้างพื้นฐานที่เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องยึดถือปฏิบัติ

“การขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวม” เป็นพฤติกรรมที่อยู่ระหว่างจริยธรรมกับการทุจริต ที่จะก่อให้เกิดผลประโยชน์ส่วนตนกระทบต่อผลประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งพฤติกรรมบางประเภทมีการบัญญัติเป็นความผิดทางกฎหมาย มีบทลงโทษชัดเจน แต่พฤติกรรมบางประเภทยังไม่มีการบัญญัติข้อความไว้ในกฎหมาย

“การทุจริต” เป็นพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎหมายโดยตรง ถือเป็นความผิดอย่างชัดเจน สังคมส่วนใหญ่จะมีการบัญญัติกฎหมายออกมารองรับ มีบทลงโทษชัดเจน ถือเป็นความผิดขั้นรุนแรงที่สุดที่เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องไม่ปฏิบัติ

“เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ขาดจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ โดยเข้าไปกระทำการใด ๆ ที่เป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวม ถือว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นขาดความชอบธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ และจะเป็นต้นเหตุของการทุจริตต่อไป”

รูปแบบของการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนตน
และประโยชน์ส่วนรวม

การขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวมมิได้หลากหลายรูปแบบไม่จำกัดอยู่เฉพาะในรูปแบบของตัวเงินหรือทรัพย์สินเท่านั้น แต่รวมถึงผลประโยชน์อื่น ๆ ด้วย ทั้งนี้ John Langford และ Kenneth Kernaghan ได้จำแนกรูปแบบของการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวม ออกเป็น 7 รูปแบบ คือ

1) การรับผลประโยชน์ (Accepting Benefits) ผลประโยชน์ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สิน ของขวัญ การลดราคา การรับความบันเทิง การรับบริการ การรับการฝึกอบรม หรือสิ่งอื่นใดในลักษณะเดียวกันนี้ และผลจากการรับผลประโยชน์ต่าง ๆ นั้น ได้ส่งผลต่อการตัดสินใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่

2) การทำธุรกิจกับตนเอง (Self-Dealing) หรือเป็นคู่สัญญา (Contracts) เป็นการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะผู้มีอำนาจในการตัดสินใจเข้าไปมีส่วนได้เสียในสัญญาที่ทำกับหน่วยงานที่ตนสังกัด โดยอาจเป็นเจ้าของบริษัทที่ทำสัญญาเอง หรือเครือข่าย สถานการณ์เช่นนี้เกิดบทบาทที่ขัดแย้ง เรียกได้ว่าเป็นทั้งผู้ซื้อและผู้ขายในเวลาเดียวกัน

3) การทำงานหลังจากออกจากตำแหน่งหน้าที่สาธารณะหรือหลังเกษียณ (Post-employment) เป็นการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐลาออกจากหน่วยงานของรัฐ และไปทำงานในบริษัทเอกชนที่ดำเนินธุรกิจประเภทเดียวกันหรือบริษัทที่มีความเกี่ยวข้องกับหน่วยงานเดิม โดยใช้อิทธิพลหรือความสัมพันธ์จากที่เคยดำรงตำแหน่งในหน่วยงานเดิมนั้นหาประโยชน์จากหน่วยงานให้กับบริษัทและตนเอง

4) การทำงานพิเศษ (Employment or Moonlighting) มิได้หลายลักษณะไม่ว่าจะเป็นการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐตั้งบริษัทดำเนินธุรกิจที่เป็นการแข่งขันกับหน่วยงานหรือองค์การสาธารณะที่ตนสังกัด หรือ

การรับจ้างพิเศษเป็นที่ปรึกษาโครงการ โดยอาศัยตำแหน่งในราชการ สร้างความน่าเชื่อว่าโครงการของผู้ว่าจ้างจะไม่มีปัญหาติดขัดในการพิจารณาจากหน่วยงานที่ที่ปรึกษาสังกัดอยู่

5) การรั่วข้อมูลภายใน (Inside Information) เป็นสถานการณ์ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ประโยชน์จากที่ตนเองรับรู้ข้อมูลภายในหน่วยงาน และนำข้อมูลนั้นไปหาผลประโยชน์ให้กับตนเองหรือพวกพ้อง อาจจะไปหาประโยชน์โดยการขายข้อมูลหรือเข้าเอาประโยชน์เสียเอง

6) การใช้ทรัพย์สินของราชการเพื่อประโยชน์ธุรกิจส่วนตัว (Using your employer's property for private advantage) การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐนำเอาทรัพย์สินของราชการซึ่งจะต้องใช้เพื่อประโยชน์ของทางราชการเท่านั้นไปใช้เพื่อประโยชน์ของตนเองหรือพวกพ้อง หรือการใช้ให้ผู้อื่นได้บังคับบัญชาไปทำงานส่วนตัว

7) การนำโครงการสาธารณะลงในเขตเลือกตั้งเพื่อประโยชน์ทางการเมือง (Pork barreling) เป็นการที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือผู้บริหารระดับสูงอนุมัติโครงการไปลงพื้นที่หรือบ้านเกิดของตนเอง หรือการใช้งบประมาณสาธารณะเพื่อหาเสียง

8) การใช้ตำแหน่งหน้าที่แสวงหาประโยชน์แก่เครือญาติหรือพวกพ้อง (Nepotism) หรืออาจจะเรียกว่าระบบอุปถัมภ์พิเศษ เป็นการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อิทธิพลหรือใช้อำนาจหน้าที่ทำให้หน่วยงานของตน เข้าทำสัญญากับบริษัทของพี่น้องของตน

9) การใช้อิทธิพลเข้าไปมีผลต่อการตัดสินใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือหน่วยงานของรัฐอื่น (Influence) เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองหรือพวกพ้อง โดยใช้ตำแหน่งหน้าที่ข่มขู่ผู้ใต้บังคับบัญชาให้หยุดทำการตรวจสอบบริษัทของเครือญาติของตน

วิธีคิดแบบฐาน 10 (Analog thinking) /ฐาน 2 (Digital thinking)

แนวทางการแก้ปัญหาการทุจริตอย่างยั่งยืน ต้องเริ่มต้นแก้ไขที่ตัวบุคคล โดยการปรับเปลี่ยนระบบการคิดของคนในสังคมแยกแยะให้ได้ว่าเรื่องใดเป็นผลประโยชน์ส่วนตัว เรื่องใดเป็นผลประโยชน์ส่วนรวม ไม่นำมาปะปนกัน

ระบบคิดที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เปรียบเทียบ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของรัฐนำไปเป็น “หลักคิด” ในการปฏิบัติงานให้สามารถแยกผลประโยชน์ส่วนตัวและประโยชน์ส่วนรวมได้อย่างเด็ดขาด คือ “ระบบคิดฐานสิบ (Analog)” กับ “ระบบคิด ฐานสอง (Digital)”

ระบบเลข “ฐานสิบ” (decimal number system) หมายถึงระบบเลขที่มีตัวเลข 10 ตัว คือ 0,1,2,3,4,5,6,7,8,9 เป็นระบบคิดเลขที่เราใช้ในชีวิตประจำวันกันมาตั้งแต่จำความกันได้ ไม่ว่าจะเป็นการใช้บอกปริมาณหรือบอกขนาด ช่วยให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันในการสื่อความหมาย สอดคล้องกับระบบ Analog ที่ใช้ค่าต่อเนื่องหรือสัญญาณแทนความหมายของข้อมูลโดยการใช้ฟังก์ชันที่ต่อเนื่อง (Continuous)

ระบบเลข “ฐานสอง” (binary number system) หมายถึงระบบเลขที่มีสัญลักษณ์เพียงสองตัว คือ 0 กับ 1 สอดคล้องกับการทำงานระบบ Digital ที่มีลักษณะการทำงานภายในเพียง 2 จังหวะ คือ 0 กับ 1 หรือ ON กับ OFF (Discrete) ตัดเด็ดขาด

เมื่อนำระบบเลข “ฐานสิบ Analog” และระบบเลข “ฐานสอง Digital” มาปรับใช้ จะเห็นได้ว่าระบบคิด “ฐานสิบ Analog” เป็นระบบการคิดวิเคราะห์ข้อมูลที่มีตัวเลขหลายตัว หมายถึงโอกาสที่จะเลือกได้หลายทาง เกิดความคิดที่หลากหลาย ซับซ้อน หากนำมาเปรียบเทียบกับ

การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ จะทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องคิด และใช้ดุลยพินิจที่หลากหลาย อาจจะนำประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวมมาปะปนกัน จนไม่สามารถแยกออกจากกันได้

ระบบคิด “ฐานสอง Digital” เป็นระบบการคิดวิเคราะห์ข้อมูลที่สามารถเลือกได้เพียง 2 ทางเท่านั้น คือ 0 กับ 1 อาจหมายถึงโอกาสที่จะเลือกได้เพียง 2 ทาง เช่น ใช่กับไม่ใช่ เท็จกับจริง ทำได้กับทำไม่ได้ ประโยชน์ส่วนตนกับประโยชน์ส่วนรวม เป็นต้น จึงเหมาะกับการนำมาเปรียบเทียบกับกรปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้องพยายามแยกเรื่องตำแหน่งหน้าที่กับเรื่องส่วนตัวออกจากกันได้อย่างเด็ดขาดและไม่กระทำการที่ขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวม

การปฏิบัติงานแบบใช้ระบบคิดฐานสิบ (Analog) คือ การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีระบบการคิดที่ยังแยกเรื่องตำแหน่งหน้าที่กับเรื่องส่วนตนออกจากกันไม่ได้ นำประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวม มาปะปนกัน แยกแยะไม่ออกว่าสิ่งไหนคือประโยชน์ส่วนตน และสิ่งไหนคือประโยชน์ส่วนรวม นำบุคลากรหรือทรัพยากรของทางราชการมาใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตน เบียดบังราชการ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน เครือญาติหรือพวกพ้อง เหนือกว่าประโยชน์ส่วนรวมหรือของหน่วยงาน จะคอยแสวงหาประโยชน์จากตำแหน่งหน้าที่ราชการ

การปฏิบัติงานแบบใช้ระบบคิดฐานสอง (Digital) คือ การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีระบบการคิดที่สามารถแยกเรื่องตำแหน่งหน้าที่กับเรื่องส่วนตนออกจากกัน แยกออกอย่างชัดเจนว่าสิ่งไหนถูกสิ่งไหนผิด สิ่งไหนทำได้สิ่งไหนทำไม่ได้ สิ่งไหนคือประโยชน์ส่วนตน และสิ่งไหนคือประโยชน์ส่วนรวม ไม่นำมาปะปนกัน ไม่นำบุคลากรหรือทรัพยากรของราชการมาใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตน ไม่เบียดบังเวลาราชการ เห็นแก่

ประโยชน์ส่วนรวมหรือหน่วยงานเหนือกว่าประโยชน์ของส่วนตน เครือญาติ และพวกพ้อง ไม่แสวงหาประโยชน์จากตำแหน่งหน้าที่ราชการ ไม่รับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากการปฏิบัติหน้าที่ กรณีเกิดการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวม จะยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักสำคัญในการดำเนินงาน

คิดแบบไหน ไม่ทุจริต

คิดได้

- คิดก่อนทำ อย่างมีสติสัมปชัญญะ (ก่อนกระทำการทุจริต)
- คิดถึงผลเสียผลกระทบต่อประเทศชาติ
- คิดถึงผู้ได้รับบทลงโทษจากการทุจริต (เอามาเป็นบทเรียน)
- คิดถึงผลเสียผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง
- คิดถึงคนรอบข้าง (เสื่อมเสียต่อครอบครัวและวงศ์ตระกูล)

คิดดี

- คิดแบบพอเพียง ไม่เบียดเบียนตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น และไม่เบียดเบียนประเทศชาติ
- คิดอย่างรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่ กฎระเบียบ
- คิดตามคุณธรรม ว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว”

คิดเป็น

- คิดแยกเรื่องประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวมออกจากกันอย่างชัดเจน

- คิดแยกเรื่องตำแหน่งหน้าที่กับเรื่องส่วนตัวออกจากกัน
- คิดที่จะไม่นำประโยชน์ส่วนตนกับประโยชน์ส่วนรวมมาปนกัน
- คิดที่จะไม่เอาผลประโยชน์ส่วนรวมมาตอบแทนบุญคุณส่วนตน
- คิดฐานสองและตั้งฐานสิบ

ความอายและความไม่ทนต่อการทุจริต

แนวคิดเกี่ยวกับความอายต่อการทุจริต

พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายของคำว่า ละอาย หมายถึงการรู้สึกอายที่จะทำในสิ่งที่ไม่ถูก ไม่ควร เช่น ละอายที่จะทำผิด

ความละอาย เป็นความอายและความเกรงกลัวต่อสิ่งที่ไม่ดี ไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม เพราะเห็นถึงโทษหรือผลกระทบที่จะได้รับจากการกระทำนั้น จึงไม่กล้าที่จะกระทำ ทำให้ตนเองไม่หลงทำในสิ่งที่ผิด นั่นคือมีความละอายใจ ละอายต่อการทำผิด

ลักษณะของความละอายต่อการทุจริต

ลักษณะของความละอายสามารถแบ่งได้ ๒ ระดับ คือ ความละอายระดับต้น หมายถึง ความละอายไม่กล้าที่จะกระทำในสิ่งที่ผิด เนื่องจากกลัวว่าเมื่อตนเองได้ทำลงไปแล้วจะมีคนรับรู้ หากถูกจับได้จะได้รับการลงโทษหรือได้รับความเดือดร้อนจากสิ่งที่ตนเองได้ทำลงไป จึงไม่กล้าที่จะกระทำผิด และในระดับที่สองเป็นระดับที่สูง คือ แม้ว่าจะไม่มีใครรับรู้หรือเห็นในสิ่งที่ตนเองได้ทำลงไป ก็ไม่กล้าที่จะทำผิด เพราะนอกเหนือจากตนเองจะได้รับผลกระทบแล้ว ครอบครัว สังคมจะได้รับผลกระทบตามไปด้วย ทั้งชื่อเสียงของตนเองและครอบครัวก็จะเสื่อมเสีย บางครั้งการทุจริตบางเรื่องเป็นสิ่งที่เล็กน้อย เช่น การลอกข้อสอบ อาจจะไม่

ไม่มีใครใส่ใจหรือสังเกตเห็น แต่หากเป็นความละเอียดขั้นสูงแล้ว บุคคลนั้นก็จะไม่กล้าทำ

แนวคิดเกี่ยวกับความไม่ทนต่อการทุจริต

พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายของคำว่า “ทน” หมายถึง การอดกลั้นได้ ทานอยู่ได้ เช่น ทนด่า ทนทุกข์ ทนหนาว ไม่แตกหักหรือบอบสลายง่าย

ความอดทน คือ การรู้จักรอคอยและคาดหวัง เป็นการแสดงให้เห็นถึงความมั่นคง แน่วแน่ต่อสิ่งที่รอคอย

ความไม่อดทน หมายถึง การแสดงออกต่อการกระทำที่เกิดขึ้นกับตนเอง บุคคลที่เกี่ยวข้องหรือสังคมในลักษณะที่ไม่ยินยอม ไม่ยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้น ความไม่ทนสามารถแสดงออกได้หลายลักษณะ ทั้งในรูปแบบของกริยาท่าทางหรือคำพูด

ความไม่ทนต่อการทุจริตหรือการกระทำที่ไม่ถูกต้อง ต้องมีการแสดงออกอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น เช่น การแฉกเพื่อชื่อเสียง การแฉกคือเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง ผู้ถูกแฉกจึงต้องแสดงออกให้ผู้ที่แฉกได้รับรู้ว่าตนเองไม่พอใจ โดยแสดงกริยาหรือบอกกล่าวให้ทราบ เพื่อให้ผู้ที่แฉกยอมที่จะต่อท้ายแถว กรณีนี้แสดงให้เห็นว่าผู้ที่ถูกแฉกไม่ทนต่อการกระทำที่ไม่ถูกต้อง และหากผู้ที่แฉกไปต่อแถวก็จะแสดงให้เห็นว่าบุคคลนั้นมีความละเอียดต่อการกระทำที่ไม่ถูกต้อง เป็นต้น

ความไม่ทนต่อการทุจริต บุคคลจะมีความไม่ทนต่อการทุจริตมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับจิตสำนึกของแต่ละบุคคลและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ แล้วมีพฤติกรรมที่แสดงออกมา ซึ่งการแสดงกริยาหรือการกระทำจะมีหลายระดับ เช่น การว่ากล่าวตักเตือน การประกาศให้สาธารณชนรับรู้ การแจ้งเบาะแส การร้องทุกข์กล่าวโทษ

การชุมนุมประท้วงซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายที่รุนแรงที่สุด เนื่องจากมีการรวมตัวของคนจำนวนมาก และสร้างความเสียหายอย่างมากเช่นกัน

ลักษณะของความไม่ทนต่อการทุจริต

ความไม่ทนต่อการทุจริต จากความหมายที่ได้กล่าวมาแล้ว คือ เป็นการแสดงออกอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น เพื่อให้รับรู้ว่าจะไม่ทนต่อบุคคลหรือการกระทำใด ๆ ที่ทำให้เกิดการทุจริต ความไม่ทนต่อการทุจริตสามารถแบ่งระดับต่าง ๆ ได้มากกว่าความละเอียด ใช้เกณฑ์ความรุนแรงในการแบ่งแยก เช่น หากเพื่อนลอกข้อสอบเรา และเราเห็น ซึ่งเราจะไม่ยินยอมให้เพื่อนทุจริตในการลอกข้อสอบ เราก็ใช้มือหรือกระดาษมาบังส่วนที่เป็นคำตอบไว้ เช่นนี้ก็เป็นการแสดงออกถึงการไม่ทนต่อการทุจริต นอกจากการแสดงออกด้วยวิธีดังกล่าวที่ถือเป็นการแสดงออกทางกายแล้ว การว่ากล่าวตักเตือนต่อบุคคลที่ทุจริต การประณาม การประจาน การชุมนุมประท้วง ถือว่าเป็นการแสดงออกซึ่งการไม่ทนต่อการทุจริตทั้งสิ้น แต่จะแตกต่างกันไปตามระดับของการทุจริต ความตื่นตัวของประชาชน และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการทุจริต

โครงการคุณธรรม

“ร่วมกัน ทำดี อย่างมีปัญญา”

โครงการคุณธรรม

กระบวนการเรียนรู้ที่ดี และสมบูรณ์ของโครงการคุณธรรม เกิดจากการ ร่วมกัน ทำดี อย่างมีปัญญา

ร่วมกัน หมายถึง สร้างความเป็นกัลยาณมิตรต่อกันก่อน เป็นปัจจัยเริ่มต้นที่สำคัญที่สุด จึงต้องออกแบบและจัดวางเงื่อนไขให้เกิดการรวมกลุ่มกัน โดยมีองค์ประกอบโครงสร้างและความสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่มให้สามารถดึงพลังด้านบวกของแต่ละคนออกมาหากันให้ได้มากที่สุด

ทำดี หมายถึง ใฝ่ดี คิดดี ทำดี ได้เต็มตามศักยภาพของแต่ละคน จากการจัดวางเงื่อนไขกระบวนการกลุ่มเรียนรู้ (group learning) ทำให้อิทธิพลกลุ่ม ชี้นำค่านิยมไปในทางใฝ่ดี คิดดี เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมสุข ร่วมทุกข์ แบ่งปันและช่วยเหลือกันอย่างเป็นกัลยาณมิตร ทำให้เกิดการ ซึมซับความดีจากกันและกัน พร้อมๆ กับมีการเรียนรู้ผ่านการลงมือ ทำงานจริง (learning by doing)

อย่างมีปัญญา หมายถึง กระบวนการทางปัญญาเกิดขึ้นตลอดสาย ตั้งแต่เริ่มต้นระดมความคิด การสังเกตสำรวจสภาพปัญหา ปัญญาตระหนักรู้ในสถานการณ์ที่เป็นปัญหาแล้วสืบสาวถึงสาเหตุ การค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพิ่มเติม การรวบรวมประมวลข้อมูล ปัญญาคิดวิเคราะห์คิดสังเคราะห์ คิดริเริ่มสร้างสรรค์ การทำความคิดให้ชัดและเป็นระบบ เกิดเป็นปัญญาปฏิบัติ (Practical Wisdom)

โครงการคุณธรรมคืออะไร?

โครงการคุณธรรม หรือโครงการความดี เป็นนวัตกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการทำความดีมีคุณธรรมแบบเชิงรุก โดยให้ผู้เรียนที่เป็น

เจ้าของกิจกรรมการเรียนรู้^{นี้}เอง ผ่านเทคนิควิธีการเรียนรู้แบบโครงการ (Project Approach) โดยประเด็นที่เลือกทำโครงการนั้นเกิดขึ้นมาจาก ความสนใจและความคิดริเริ่มของผู้เรียนและปฏิบัติ เน้นการเรียนรู้ผ่าน กระบวนการกลุ่มที่ลงมือปฏิบัติงานจริง ด้วยความพากเพียรพยายาม อย่างจดจ่อต่อเนื่องในช่วงระยะเวลาที่ยาวนานพอสมควร (ต้องทำงาน จริงไม่น้อยกว่า 2 เดือน) ในลักษณะวิจัยปฏิบัติการ (Action research) นำไปสู่การแก้ไขปัญหาด้านความสัมพันธ์ทางศีลธรรม และส่งเสริม การบ่มเพาะความดีมีคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรมและเป็นระบบ รวมทั้ง การขยายความมีส่วนร่วมไปสู่บุคคลต่างๆ ในสถานศึกษาและชุมชนของ ตนเองหรือชุมชนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

องค์ประกอบสำคัญการทำโครงการคุณธรรม

1. กระบวนการกลุ่มกัลยาณมิตร (Good Team Learning)

เป็นการใช้อิทธิพลกลุ่มเพื่อนซึ่งมีพลังมากที่สุดต่อผู้ที่อยู่ในวัยเยาวชน มากระตุ้น สร้างค่านิยมทำความดีร่วมกัน ตามหลักคิดที่ว่า “อย่าปล่อยให้ ความดีโดดเดี่ยว” โดยเริ่มต้นกำหนดให้มีแกนนำเป็นผู้ รับผิดชอบโครงการ จากนั้นแสวงหากัลยาณมิตร เพิ่มเติม พร้อมเชิญมาเป็น ที่ปรึกษาโครงการ

2. การสร้างความตระหนักและแรงบันดาลใจ (Realization & Inspiration)

จำเป็นอย่างยิ่งที่กัลยาณมิตร ที่ปรึกษา หรือวิทยากร จะต้องสร้างกระบวนการกลุ่มเรียนรู้ ระดมความคิดเห็น อภิปราย พร้อม แลกเปลี่ยน คติวิเคราะห์เชื่อมโยง การตัดสินใจร่วมกันบนพื้นฐานความ เป็นประชาธิปไตย จนเกิดความตระหนักชัดในประเด็นปัญหาที่เลือกมา ด้วยการยอมรับในเหตุในผลของทุกคน

3. การเรียนรู้ผ่านการลงมือทำจริง (Learning by doing) ส่วนนี้เป็นส่วนสำคัญมากที่สุดในการเรียนรู้และบ่มเพาะให้เกิดคุณธรรมจากภายในตัวผู้เรียนเอง การฝ่าฟันปัญหาอุปสรรคความยากลำบาก การเผชิญความขัดแย้ง การเรียนรู้จากความผิดพลาดล้มเหลว การฟื้นคืนกำลังใจ การมุ่งมั่นทุ่มเทในการทำงาน ความรู้สึกเป็นเจ้าของงาน

4. การวิจัยปฏิบัติการอย่างง่าย (Mini Action Research) โครงการคุณธรรมนั้นเน้นการลงมือทำอย่างเป็นระบบ จึงต้องมีการสำรวจ เก็บบันทึกข้อมูล ประมวลผล สรุปผล เพื่อประเมินการทำงานว่าได้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ รวมทั้งการประเมินตนเอง แล้วนำผลการประเมินทั้งหมดมาย้อนพิจารณาเพื่อปรับปรุงแก้ไข ข้อบกพร่อง และการต่อยอดขยายผลต่อไป

5. สื่อสารความดี (Communication for Continuity) การสื่อสารเผยแพร่ข้อมูลเรื่องราวการทำโครงการและผลของการทำงาน ผู้สื่อสารควรมองอย่างน่าสนใจและเข้าใจได้ง่าย ในรูปแบบและช่องทางต่างๆ เช่น ป้าย นิทรรศการ วิดีทัศน์ เว็บไซต์บล็อก เพจเฟซบุ๊ก

6. การสร้างทีมเพื่อสืบทอด (Next Team Building) เป็นกระบวนการสำคัญจะทำให้โครงการดำเนินต่อไปได้อย่างยั่งยืน เป็นการทำงานที่เปิดโอกาสให้มีการรับสมาชิก เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและปฏิบัติงานร่วมกัน มีการคิดวิเคราะห์และรับผิดชอบร่วมกัน ทำให้เกิดการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งจะส่งผลให้โครงการดังกล่าวมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

ขั้นตอนการดำเนินงานโครงการคุณธรรม

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความตระหนักรู้ แรغب้นตาลใจ ในการเลือกประเด็นปัญหามาคิดริเริ่มเป็นหัวข้อโครงการคุณธรรม

ขั้นตอนนี้อาจถือเป็นการเริ่มต้นกระบวนการกลุ่มเรียนรู้ที่สำคัญที่สุด ที่ทุกคนในกลุ่มเกิดการปรึกษาหารือกันจนเกิดความรู้สึกร่วมกันหรือเห็นพ้องต้องกัน ในลักษณะ “ตระหนักรู้” ในสถานการณ์หรือสภาพปัญหาและเกิดเป็น “แรงบันดาลใจ” ที่จะทำสิ่งดีงามเพื่อจะแก้ไขปัญหา นั้นๆ ซึ่งอาจจะเกิดจากผู้เรียนเองโดยตรง หรือโดยอ้อม อันเกิดจากการตั้งคำถามที่เป็นเงื่อนไขภายนอก มากระตุ้นให้เกิดความตระหนักรู้หรือแรงบันดาลใจขึ้นได้เอง อันจะนำไปสู่การตกลึกทางความคิดของกลุ่มในการ “เลือกประเด็นปัญหา” ที่เป็นหัวข้อในการทำโครงการคุณธรรม

ขั้นตอนที่ 2 การรวบรวมข้อมูลและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง

เมื่อสมาชิกทุกคนในกลุ่มเห็นพ้องกันและตัดสินใจเลือกประเด็นปัญหาหรือหัวเรื่องได้แล้ว และได้รับความเห็นชอบจากที่ปรึกษาแล้ว จะเป็นขั้นตอนของการระดมความคิดวางแผนงานในเบื้องต้น โดยเริ่มจากการร่วมกันพิจารณาวิเคราะห์สภาพปัญหาแล้วสืบสาวไปหาสาเหตุและปัจจัยร่วมต่างๆ การวางเป้าหมายและวิธีการแก้ปัญหา แล้วประมวลสิ่งที่วิเคราะห์ได้ทำเป็นผังมโนทัศน์ ในขั้นตอนนี้จะต้องมีการรวบรวมข้อมูลนำและองค์ความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ

ขั้นตอนที่ 3 การจัดทำร่างโครงการ

ขั้นตอนนี้เป็นการคิดพิจารณาวางแผนงานในรายละเอียดและภาพรวมทั้งหมด โดยนำข้อมูลที่รวบรวมและประมวลได้มาเรียบเรียงและจัดทำร่างโครงการ ที่มีหัวข้อต่างๆ อย่างน้อย 13 หัวข้อ ดังนี้

(1) ชื่อโครงการ (ชื่อโครงการเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ชื่อควรสั้นกระชับสื่อความให้เข้าใจได้ง่ายว่าโครงการเกี่ยวกับเรื่องอะไร ทำให้จดจำได้ง่าย)

- (2) กลุ่มผู้รับผิดชอบโครงการ ชื่อกลุ่ม รายชื่อผู้รับผิดชอบโครงการ ตำแหน่ง อีเมล ชื่อสถานที่ ที่ตั้ง โทรศัพท์ โทรสาร
- (3) ที่ปรึกษาโครงการ ชื่อ-นามสกุล ตำแหน่ง โทรศัพท์
- (4) วัตถุประสงค์ (ไม่ควรเกิน 5 ข้อ)
- (5) สถานที่และกำหนดระยะเวลาดำเนินการ
- (6) ผังมโนทัศน์ สรุปภาพรวมของร่างโครงการทั้งหมดเป็นผังมโนทัศน์ ใน 1 หน้ากระดาษ
- (7) สาระสำคัญของโครงการ
- (8) การศึกษาวิเคราะห์
 - (8.1) ปัญหาและสาเหตุ
 - (8.2) เป้าหมายและทางแก้
 - (8.3) หลักธรรมและหลักการที่นำมาใช้ (แสดงหลักธรรมและแนวพระราชดำริ หลักวิชาการที่นำมาใช้ อธิบายความหมายโดยย่อ เชื่อมโยงกับการดำเนินการโครงการ อย่างสอดคล้องเป็นเหตุเป็นผล)
- (9) วิธีการดำเนินงาน
- (10) งบประมาณและแหล่งที่มาของงบประมาณ (แสดงงบประมาณโครงการและแหล่งที่มา หากมีการระดมทุนเพิ่ม ให้บอกแผนงานหรือวิธีการระดมทุนด้วย)
- (11) ผลที่คาดว่าจะได้รับ (ผลโดยตรงและผลกระทบที่ต่อเนื่อง)
- (12) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของที่ปรึกษา
- (13) ความคิดเห็นและความรู้สึกของประธานโครงการ

ขั้นตอนที่ 4 การดำเนินการโครงการ

ขั้นตอนนี้เป็นการนำร่างโครงการมาปฏิบัติจริงไปตามลำดับขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน จะมีทั้งในส่วนที่แบ่งงานและดำเนินงาน

กันในกลุ่มผู้รับผิดชอบโครงการและงานในส่วนที่สร้างการมีส่วนร่วมให้กับกลุ่มหรือบุคคลต่างๆ ที่เข้ามาช่วยทำงานในด้านต่างๆ ตลอดจนการจัดกิจกรรมรณรงค์ขยายการมีส่วนร่วมออกไปสู่ชุมชน ซึ่งแต่ละโครงการสามารถเปิดรับสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรม ได้อย่างต่อเนื่อง

ขั้นตอนที่ 5 การสรุปประเมินผลและเขียนรายงาน

จากการดำเนินงาน ในขั้นตอนที่ 4 นั้นให้กลุ่มเยาวชนได้ทำการประเมินผลและสรุปผลการดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำมาจัดทำเป็นเอกสารและสื่อการนำเสนอโครงการ ดังนี้

- (1) รายงานโครงการ
- (2) สรุปย่อโครงการใน
- (3) แผ่นพับนำเสนอโครงการ
- (4) สื่อ Presentation เช่น PowerPoint หรือ VCD
- (5) แผ่นป้ายนิทรรศการโครงการ

ขั้นตอนที่ 6 การนำเสนอโครงการ

การนำเสนอโครงการเป็นทักษะที่สำคัญของผู้รับผิดชอบโครงการทุกคนที่จะต้องทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตร ทำการสื่อสารและถ่ายทอดความดีงามจากโครงการของตนเองออกสู่การรับรู้ของบุคคลอื่นและสาธารณะ สมาชิกทุกคนในกลุ่มควรทำความเข้าใจในรายละเอียดและภาพรวมของโครงการทั้งหมด แล้วซักซ้อมการนำเสนอในประเด็นสำคัญ ไว้เพื่อเตรียมตัวสำหรับการนำเสนอบนเวที การสัมภาษณ์ ซักถาม และการนำเสนอหน้าแผ่นป้ายนิทรรศการโครงการ ให้คณะกรรมการและผู้มาชมนิทรรศการโครงการสามารถเข้าใจได้ในระยะเวลาอันจำกัด

การส่งเสริมองค์กรคุณธรรม

การส่งเสริมองค์กรคุณธรรม

องค์กรคุณธรรมคือองค์กรที่ผู้บริหารและสมาชิกองค์กรแสดงเจตนาธรรมและมุ่งมั่นที่จะส่งเสริมคุณธรรมในองค์กรและเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างคุณธรรม โดยมีแนวทางหลักการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบแบบแผน ดังนี้

- ส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกขององค์กรมีคุณธรรมเป็นฐานในการดำเนินชีวิต ทั้งในที่ทำงาน ครอบครัว และชุมชน
- การบริหารจัดการองค์กรเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล หรือการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี
- รณรงค์และสนับสนุนการส่งเสริมคุณธรรมให้กับประชาชน ชุมชนและสังคมที่เกี่ยวข้องกับองค์กร

เป้าหมายองค์กรคุณธรรม

ให้องค์กรเป็นแหล่งสร้างคนดี เพื่อสังคมที่ดี อันจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และการประพฤติปฏิบัติของคนในองค์กร ที่สะท้อนการมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดี เหมาะกับสังคมไทยมากขึ้น และองค์กรมีภาพลักษณ์ที่ดี มีคุณค่าเพิ่มจากการเป็นองค์กรคุณธรรม

หลักการส่งเสริมองค์กรคุณธรรม

- **ระเบิดจากภายใน** : เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนา เกิดจากความตระหนักมุ่งมั่นตั้งใจ มีเป้าหมายเดียวกันของผู้นำและสมาชิกในองค์กร
- **ทำแบบองค์รวม** : ทำพร้อมกันทั้งองค์กร อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ผสมผสานกับการทำงานปกติขององค์กร เชื่อมโยงโครงการหรือกิจกรรมเข้าด้วยกัน ซึ่งมีความสอดคล้องกับบริบทและเป้าหมายขององค์กร
- **ทำตามหลักความจริง** : เริ่มจากสภาพความจริงขององค์กร มีความตั้งใจจริง และลงมือปฏิบัติจริง โดยมีการศึกษาปัญหาและต้นทุนความดีขององค์กรให้เป็นระบบ ลงมือทำตามลำดับขั้นตอน เริ่มต้นจากจุดเล็กๆ ไปสู่จุดที่ยิ่งใหญ่
- **สู่ความดีงาม** : เป้าหมาย คือ การเสริมสร้างจิตสำนึกของคนในองค์กรไปสู่การประพฤติ ที่สะท้อนถึงการมีคุณธรรม ทำความดีเพื่อสังคม มุ่งประโยชน์ส่วนรวมโดยไม่มีเป้าหมายเคลือบแฝงประโยชน์อื่นใด
- **การมีส่วนร่วม** : การพัฒนาองค์กรคุณธรรมในทุกขั้นตอนต้องทำให้คนในองค์กร มีส่วนร่วมจากคนทุกระดับ สร้างบรรยากาศของการทำงานที่เปิดโอกาสให้สมาชิกมีบทบาทในการพัฒนา ซึ่งหวังผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและสร้างพลังการขับเคลื่อน

กระบวนการเสริมสร้างองค์กรคุณธรรม 5 ขั้นตอน

1) ทบทวนต้นทุนความดีขององค์กร : ร่วมกันค้นหาต้นทุนความดี ขององค์กรที่มีอยู่ และประเมิน วิเคราะห์ สภาพปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม เพื่อใช้เป็นข้อมูลตั้งต้นในการดำเนินการพัฒนา

2) สร้างภาพฝันร่วมกัน หรือตั้งเป้าหมายการเปลี่ยนแปลง : ร่วมกันกำหนดคุณธรรมเป้าหมาย ของคนในองค์กรและการเปลี่ยนแปลงที่อยากให้เกิดขึ้น โดยสามารถใช้แนวคิด **“ปัญหาที่อยากแก้ ความดีที่อยากทำ”** ที่สะท้อนมาจากตัวตนของคนในองค์กร ไม่เน้นให้สะท้อนปัญหามาจากผู้อื่น แต่มุ่งเน้นพฤติกรรมไม่เหมาะสม จุดอ่อนของตนเองที่ต้องการแก้ไข และความตั้งใจที่ดีที่อยากทำให้สำเร็จ ของแต่ละคน

3) ออกแบบวิธีการและกลไกการดำเนินงาน : ร่วมกันกำหนดวิธีการ กิจกรรม กลไกรับผิดชอบ และแผนงานที่จะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายทั้งภายในองค์กร และภายนอกองค์กร เน้นการมีส่วนร่วม และการตกลงร่วมกัน รวมถึงจัดระบบสนับสนุนทั้งด้านนโยบาย ทรัพยากร เครื่องมือ กลไกการติดตาม ความก้าวหน้า และการประเมินผล โดยจัดทำระบบประเมินผลที่สามารถประเมินตนเองและประเมินผลโดยองค์กรเครือข่าย

4) ลงมือปฏิบัติ ดำเนินกิจกรรมตามแผน : หัวใจสำคัญ คือ การลงมือปฏิบัติจริง และผู้นำองค์กรต้องทำเป็นแบบอย่างในการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ

5) สรุปทบทวนและขยายผล : นำเสนอความสำเร็จ ความก้าวหน้า ทำให้คนในองค์กรนำผลงานมาเสนอ แลกเปลี่ยน เรียนรู้ การสร้าง การยอมรับ และพัฒนาไปสู่ระดับที่ดีขึ้น พร้อมทั้งการจัดการ

ความรู้ับทเรียนจากการดำเนินงาน ให้เกิดการพัฒนาต่อยอดสู่การสร้างมาตรฐานคุณธรรม และนำไปสู่การชื่นชมยกย่อง จัดกิจกรรมยกย่องเชิดชู ให้กำลังใจแก่บุคคล กลุ่มบุคคล ทีมงาน และเชื่อมโยงไปสู่การพิจารณาความดี ความชอบ หรือรางวัล ให้คนทำดีมีที่ยืน ตลอดจนเชื่อมโยงการทำงานกับองค์กรส่งเสริมคุณธรรมอื่น เช่น เครือข่ายชุมชนคุณธรรม โรงเรียนคุณธรรม โรงพยาบาลคุณธรรม โรงพักคุณธรรม ท้องถิ่นคุณธรรม ธุรกิจคุณธรรม เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ นำไปสู่การพัฒนา นโยบายส่งเสริมคุณธรรมและทำให้องค์กรมีพลังในการสร้างสังคมคุณธรรมร่วมกัน

ประโยชน์ที่เกิดจากการเป็นองค์กรคุณธรรม

การพัฒนาองค์กรไปสู่การเป็นองค์กรคุณธรรม เกิดประโยชน์ในหลายมิติทั้งทางตรงและทางอ้อม ส่งผลไปสู่การสร้างสังคมให้หน้าอยู่ ซึ่งมีผลลัพธ์ในเชิงประจักษ์ ดังนี้

- **ระดับบุคคล** ได้คนเก่ง คนดี มีความสุข สมาชิกในองค์กรเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้เป็นคนดีและคนเก่ง ที่เป็นแบบอย่าง
- **ระดับครอบครัว** ได้ครอบครัวอบอุ่น เข้มแข็ง คุณภาพชีวิตของคนในครอบครัวดีขึ้น รู้จักการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม และมีเป้าหมายชีวิตที่ดีงาม
- **ระดับองค์กร** ได้คนดี มีคุณภาพเข้ามาร่วมงาน สัมพันธภาพในองค์กรดีขึ้น กระบวนการทำงานและประสิทธิภาพของงานดีขึ้น องค์กรมีภาพลักษณ์ที่ดี สร้างโอกาสให้กับองค์กรในการประกอบการ

- **ระดับชาติ** ประเทศได้องค์กรที่เป็นฐานบ่มเพาะคนดีในสังคมมากขึ้น พฤติกรรมคนในประเทศได้รับการยอมรับจากสังคม ลดปัญหาต่างๆ ในสถานการณ์ฉุกเฉินได้รวดเร็ว ได้สังคมคุณธรรม สมานฉันท์ สันติสุข
- **ระดับนานาชาติ** ได้รับการยอมรับจากชาวต่างชาติ ในความมีน้ำใจ พฤติกรรมคนไทยที่ดีงาม เกิดภาพลักษณ์ที่ดี และได้รับโอกาสในการร่วมมือลงทุน จากนานาชาติเพิ่มขึ้น

เส้นทางสู่การสร้างองค์กรคุณธรรม

ศาสตราจารย์เกียรติคุณนายแพทย์เกษม วัฒนชัย องคมนตรี ท่านได้ให้แนวทางปฏิบัติ เพื่อสร้างองค์กรคุณธรรม ไว้ง่ายๆ ดังนี้

- 1) ทุกคนตกลงใจว่าจะร่วมสร้างองค์กรของตนให้เป็นองค์กรคุณธรรม โดยเฉพาะผู้นำองค์กร
- 2) ระดมเพื่อค้นหาพฤติกรรมที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ที่ปรากฏจริงในองค์กร
- 3) กำหนดคุณธรรมหลักชุดแรกร่วมกันขององค์กร
- 4) แปรคุณธรรมหลักขององค์กรเป็นหลักกลางเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติร่วมกัน
- 5) กำหนดกรอบระยะเวลาปฏิบัติและประเมินผลเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นก่อนหลังการดำเนินการพัฒนา
- 6) ขยายผลเต็มเต็ม ยกระดับคุณธรรมหลัก และข้อคิดในการปฏิบัติให้ครอบคลุมคุณธรรมในทุกมิติให้มากขึ้น

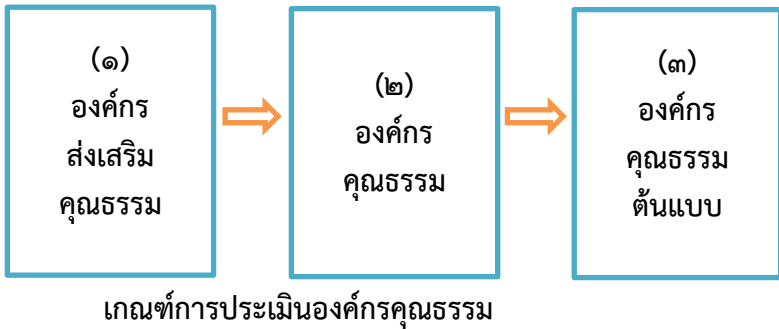
ระดับขององค์กรคุณธรรม

องค์กรคุณธรรม สามารถแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ องค์กรส่งเสริมคุณธรรม องค์กรคุณธรรม และองค์กรคุณธรรมต้นแบบ ดังนี้

องค์กรส่งเสริมคุณธรรม คือ องค์กรที่แสดงเจตนารมณ์ ในการพัฒนาเป็นองค์กรคุณธรรม โดยการกำหนดเป้าหมายพัฒนาคุณธรรม มีแผนการดำเนินการพัฒนา การจัดกลไกผู้รับผิดชอบ โดยสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม ซึ่งผลการดำเนินงานอาจเกิดขึ้นบางส่วน แต่ผลการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมเชิงพฤติกรรมของคน หรือปัญหาเชิงคุณธรรมที่ลดลง อาจยังไม่เห็นผลชัดเจน

องค์กรคุณธรรม หมายถึง องค์กรส่งเสริมคุณธรรมที่มีกระบวนการพัฒนาองค์กรคุณธรรมที่ได้มาตรฐานขององค์กรส่งเสริมคุณธรรม และมีการจัดระบบภายในองค์กรที่เอื้อต่อการพัฒนาองค์กรคุณธรรม และมีการบริหารจัดการให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมของคนในองค์กร และส่งผลกระทบต่อให้การทำ ความดีเพิ่มขึ้น ปัญหาเชิงคุณธรรมลดลง และมีแนวโน้มจะเกิดการ พัฒนาที่ต่อเนื่องเกิดความยั่งยืนได้

องค์กรคุณธรรมต้นแบบ คือ องค์กรคุณธรรมที่ได้ดำเนินการประสบความสำเร็จทั้งในกระบวนการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนที่สะท้อนการมีคุณธรรม คนมีความสุข องค์กรมี คุณภาพและคุณธรรมเชิงประจักษ์ มีองค์ความรู้สามารถถ่ายทอดและเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับองค์กร หน่วยงานต่างๆ ที่สนใจได้

ข้อคำถามเพื่อประเมินตนเอง
1. องค์กรของเรา มีเจตนารมณ์ที่ดี มีความมุ่งมั่นที่จะเป็นองค์กรคุณธรรม ยึดมั่นในคุณงามความดี เป็นที่ประจักษ์ชัดแจ้ง
2. องค์กรของเรา มีการกำหนดค่านิยมองค์กร และความดีที่อยากทำหรือปัญหาด้านพฤติกรรมของคนในองค์กรที่อยากแก้ไขอย่างชัดเจน
3. องค์กรของเรา มีแผนงานที่คิดจะทำให้เป็นจริง จะเริ่มอะไรก่อน - หลัง อย่างชัดเจนแล้ว
4. องค์กรของเรา มีทีมงานที่จะมาช่วยกันทำงาน รณรงค์ ส่งเสริมเรื่องนี้แล้ว
5. องค์กรของเรา มีการจัดกิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่องในองค์กร และคู่มือชีวิตชีวาอยู่เสมอ
6. องค์กรของเรา มีระบบมารองรับความดีเกิดขึ้นแล้ว เช่น มีนโยบาย มีงบประมาณสนับสนุน มีการจัดสภาพแวดล้อมในองค์กร ที่เข้ามาสนับสนุนให้เราคิดอยากจะทำความดี

7. องค์กรของเรา มีสิ่งดีๆ หรือตัวอย่างดีๆ มีเรื่องราวดีๆ ที่เกิดขึ้นจริงอยู่เสมอ
8. องค์กรของเรา ผู้ปฏิบัติงานมีความสุข มีสุขภาวะที่ดี มีความรัก ความสามัคคี มีความปลอดภัย และมีความเอื้ออาทรต่อกันปรากฏอย่างชัดเจน
9. องค์กรของเรา ได้ต่อยอดการทำความดีเรื่องต่างๆ หรือได้สร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ในการส่งเสริมความดีกับภายนอกองค์กรจนเป็นที่ยอมรับ
10. องค์กรของเรา มีดีพอ ที่จะให้คนอื่นมาศึกษาเรียนรู้หรือนำไปเป็นแบบอย่างด้านการส่งเสริมคุณธรรมปรากฏอย่างชัดเจน

ชุมชนเข้มแข็งเป็นสุข บนฐานคุณธรรม

ชุมชนเข้มแข็งเป็นสุข

ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน โดย
นำศาสตร์พระราชาลักษณ์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทาง
ในการพัฒนาประเทศอย่างมีคุณภาพ ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และประเทศไทย 4.0
โดยมุ่งหวังให้ประเทศขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยปัญญา สร้างคนไทยเป็น
“**มนุษย์ที่สมบูรณ์**” เป็นคนดี คนเก่ง มีคุณธรรม จริยธรรม ความเพียร
มีจิตสำนึกคำนึงถึงผลประโยชน์ของชาติเป็นสำคัญและสร้างสังคมไทย
เป็น “**สังคมที่เกื้อกูลและแบ่งปัน**” เน้นการพึ่งพาตนเอง พึ่งพากันเอง
และรวมกลุ่มอย่างมีพลัง ผ่านกลไกประชารัฐทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน
ภาควิชาการ ภาคประชาสังคมและภาคประชาชน

โดยเฉพาะรัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างและพัฒนา
ศักยภาพทุนมนุษย์ เพื่อให้คนไทยเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพและคุณธรรม
ดังนั้น การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของประชาชนจึงเป็นเรื่องสำคัญ
เป็นผลให้รัฐบาลได้ประกาศใช้แผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ
ฉบับที่ 1 พ.ศ.2559-2564 (ขยายสิ้นสุดแผนฯ ปี 2565 ตามมติ
คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2564)
ซึ่งเป็นแผนระดับชาติ ด้านการส่งเสริมคุณธรรมอย่างเป็นระบบฉบับแรก
ของประเทศไทยที่เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วน ได้มีส่วนร่วมปลูกฝัง
คุณธรรม สร้างค่านิยม และจิตสำนึกที่ดีให้แก่ประชาชน โดยเน้นการ
สร้างความเข้มแข็งจากภายใน และใช้คุณธรรมนำการพัฒนาเพื่อสร้าง
สังคมไทยให้มีคุณธรรมเป็นรากฐาน ผ่านกลไกความร่วมมือของทุกภาค
ส่วนที่เกี่ยวข้องในแต่ละมิติ เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนประเทศไปข้างหน้า

ร่วมสร้าง “สังคมคุณธรรม” ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ คือ การพัฒนาที่ตรงตามความต้องการของประชาชนในชุมชนสามารถ แก้ปัญหาได้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ส่งผลให้ ประชาชนมีความสุข มีรายได้เพียงพอกับการดำรงชีวิต ไร้ซึ่งคดีความ ต่างๆ เป็นสังคมที่สงบสุข

ยุทธศาสตร์ของแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 เน้นการวางระบบรากฐาน การเสริมสร้างคุณธรรมในสังคมไทย การเสริมสร้างความเข้มแข็งในระบบการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมคุณธรรมให้เป็นเอกภาพ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการส่งเสริมคุณธรรมโดยมีการบูรณาการในการบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดผลตามเป้าหมายและตัวชี้วัด ทั้งในระยะสั้นและระยะกลาง คือ การเกิดชุมชนคุณธรรม องค์กรคุณธรรมซึ่งเป็นหน่วยปฏิบัติการระดับพื้นที่ที่เป็นมาตรฐาน (Area based) ในระดับจังหวัดที่เล็กที่สุด เป็นแหล่งรวมคน เป็นพื้นที่กลางของการดำเนินชีวิตร่วมกันในชุมชนที่อยู่ร่วมกันอย่างปรองดองสมานฉันท์ เกิดเป็นชุมชนคุณธรรมที่มีสันติสุข

เป้าหมายของการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเป็นสุข

ความมั่นคงของประเทศชาติจะเกิดขึ้นอย่างยั่งยืนได้นั้น เกิดจากการที่สถาบันหลักของชาติ คือ สถาบันชาติ สถาบันศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ของประเทศมีความมั่นคง ดังนั้น การส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่น เป็นกลไกสำคัญในการนำพาชาติสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ชุมชนเข้มแข็งเป็นสุขนั้น ต้องตั้งเป้าหมายหลักที่สำคัญ คือ มีชุมชนที่ได้รับการพัฒนาให้สมดุลทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ มีความพร้อมทั้งทางกาย ใจ สติปัญญา มีความเป็นสากล มีคุณธรรม เป็น

ฐานแห่งการพัฒนา การดำเนินงานชุมชนจึงต้องมีการเชื่อมร้อยระหว่างสถาบันหลักของชาติ สถาบันศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ ในขณะเดียวกันต้องส่งเสริมให้คนในชุมชนมีวัฒนธรรมความเป็นไทยที่เข้มแข็ง มีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ และมีศาสตร์พระราชา เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องดีงาม จะทำให้เกิดเป็นพลังความดีที่จะช่วยขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าเป็นสังคมคุณภาพและสังคมคุณธรรมที่อยู่เย็นเป็นสุขอย่างมั่นคงและยั่งยืน

ชุมชนเข้มแข็งเป็นสุข คือ อะไร

ชุมชนเข้มแข็งเป็นสุข คือ ชุมชนที่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาให้เกิดความสมดุลทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจครบทุกมิติของชีวิต มีคนที่มีความพร้อมทั้งทางกาย ใจ สติปัญญา มีคุณธรรม เป็นฐานแห่งการพัฒนา ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีวัฒนธรรมความเป็นไทยที่เข้มแข็ง มีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ มีศาสตร์พระราชา เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องดีงาม จะทำให้เกิดเป็นพลังความดีที่จะช่วยขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าเป็นสังคมคุณภาพและสังคมคุณธรรมที่อยู่เย็นเป็นสุขอย่างยั่งยืน

ระดับของชุมชนเข้มแข็งเป็นสุข เทียบเท่ากับหลักเกณฑ์ชุมชนคุณธรรม ตามแนวทางของคณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ

แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 ชุมชนส่งเสริมคุณธรรม หมายถึง ชุมชนที่แสดงเจตนารมณ์ที่ดำรงวิถีโดยยึดคุณธรรม ความดี เป็นพื้นฐาน และ

ดำเนินการตามกระบวนการพัฒนา ซึ่งผลการดำเนินงานมีพัฒนาการเกิดขึ้นเพียงบางส่วน โดยจะมีการพัฒนาต่อยอดเป็นลำดับไป เช่น การมีระบบ กลไก กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม ความดี ผลการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมของคนในชุมชนยังไม่เป็นที่ประจักษ์ การพัฒนาชุมชนหรือปัญหาเชิงพฤติกรรม อาจยังไม่ลดลงมากเท่าใดนัก

ระดับที่ 2 ชุมชนคุณธรรม หมายถึง ชุมชนส่งเสริมคุณธรรมที่มีกระบวนการพัฒนาชุมชนคุณธรรมที่ได้มาตรฐาน และมีผลของการดำเนินงานทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมของคนในชุมชนที่ส่งผลกระทบต่อให้ความดีเพิ่มขึ้น ปัญหาเชิงพฤติกรรมด้านคุณธรรมลดลง และมีแนวโน้มจะเกิดการพัฒนาที่ต่อเนื่อง เกิดความยั่งยืนได้

ระดับที่ 3 ชุมชนคุณธรรมต้นแบบ หมายถึง ชุมชนคุณธรรมที่ดำเนินการส่งเสริมคุณธรรม จนประสบความสำเร็จในเชิงประจักษ์ ทั้งในด้านกระบวนการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคน ในชุมชนที่ส่งผลในเชิงบวก มีการทำความดีเพิ่มขึ้น ปัญหาเชิงคุณธรรมลดลง และมีแนวโน้มจะเกิดการพัฒนาที่ต่อเนื่อง เกิดความยั่งยืน ทำให้คนในชุมชนมีความสุข มีองค์ความรู้สามารถถ่ายทอดและเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับชุมชนอื่นได้

หลักการสร้างชุมชนเข้มแข็งเป็นสุข

ยึดมั่นหลักการสำคัญ 7 ประการ ตามแนวทางการดำเนินงานฯ พยูลย์ วัฒนธรรม อติตรองนายกรัฐมนตรีน และบุคคลสำคัญในการก่อตั้งศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) ดังนี้

1) คิดเอง กำหนดเอง

ชุมชน ต้องกำหนดเป้าหมายการเปลี่ยนแปลง ที่เหมาะสมกับตัวเอง (ความอยู่เย็นเป็นสุขที่อยากเห็นร่วมกัน) ไม่สูญเสียความเป็นเอกลักษณ์ และไม่ลอกเลียนแบบ หรือแข่งขันกับคนอื่น

2) ร่วมมือ รวมพลัง

ชุมชน จะต้องเชื่อมั่นในการรวมพลังจากภาคส่วนต่างๆ ในการแก้ไขปัญหา ซึ่งจะได้ผลที่นำไปสู่การปฏิบัติจริง เพราะจะเป็นพันธะสัญญาของคน องค์กรที่เกี่ยวข้องในชุมชนหรือเป็นสัญญาประชาคม ไม่ใช่เรื่องของใคร กลุ่มใด กลุ่มหนึ่ง

3) ยึดมั่นในความดี ความสามารถ และความสุจริต

ชุมชน จะต้องยึดมั่นในคุณธรรมความดี เป็นพื้นฐาน (ศีล) เสริมส่งให้นำความรู้ ความสามารถ (ปัญญา) ไปใช้ในทางที่ถูกต้อง และสร้างให้เกิดประโยชน์สุข(สมาธิ) แก่สังคมส่วนร่วม

4) คิดจริง ทำจริง

ชุมชน เมื่อตกลงร่วมกันแล้ว นำมาสู่การประกาศใช้ และจะลงมือทำทันที โดยไม่ต้องร้องขอ หรือรอคนอื่นมาสั่งการให้ปฏิบัติ หากเกินกว่าความสามารถ ก็จจะร้องขอ เชื่อมต่อกับหน่วยงานภาคีส่งเสริมหรือองค์กรอื่นๆ

5) เรียนรู้ และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ชุมชน เมื่อทำได้สำเร็จ จะต้องมีการทบทวนสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นระยะๆ มีการแสวงหาความรู้ใหม่ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันและกัน และ

ระหว่างชุมชนอื่นๆ คิดไป ทำไป ปรับปรุงไป ทบทวนประเมินผลเป็นระยะๆ แล้วกลับมาพัฒนาใหม่ให้ดีขึ้นอยู่เสมอ

6) ร่วมสร้างเป็นขบวนการ

ชุมชน จำเป็นต้องสร้างการเรียนรู้ร่วมกันในเครือข่าย เพื่อนร่วมอุดมการณ์ และถักทอเป็นขบวนการเดียวกัน และขยายไปเชื่อมร้อยกับเครือข่ายอื่นๆ ให้มากขึ้น โดยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เสริมพลังให้กันและกัน ขับเคลื่อนร่วมกันอย่างจริงและต่อเนื่องอยู่เสมอ

7) แข็งขัน บันเทิง

ชุมชน จะต้องทำอย่างสนุกและมีความสุขจากการได้ทำ เป็นความสุขที่เกิดจากการทำ เกิดจากการให้ คนในเครือข่ายต้องมีจิตใจเมตตา หวังดีต่อเพื่อนมนุษย์ หวังดีต่อชุมชน โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนหรือตำแหน่งหน้าที่ เมื่อเห็นบุคคลหรือชุมชนใด ที่ทำได้สำเร็จและมีความก้าวหน้า จะต้องส่งเสริมให้เกิดกำลังใจในทางสร้างสรรค์ ด้วยการยกย่องการทำดีทุกรูปแบบ

กระบวนการสร้างชุมชนเข้มแข็งเป็นสุข

การสร้างเสริมให้เกิดเป็นชุมชนคุณธรรม มีกระบวนการสำคัญต่อเนื่อง 7 ขั้นตอน ที่สามารถนำไปปรับใช้กับทุกชุมชน ในกระบวนการต่าง ๆ นี้ เป็นการดำเนินการตามโครงการ งาน หรือกิจกรรม โดยมีการมอบหมายงานให้กับทุกภาคส่วนในพื้นที่ร่วมกันดำเนินงาน ดังนี้

1) **ร่วมมือรวมพลัง** คือการริเริ่มของสมาชิกในชุมชน โดยเฉพาะผู้นำชุมชน เช่น ผู้นำศาสนา กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประชาญ์ชาวบ้าน ซึ่งเป็นที่เคารพและศรัทธาของคนในชุมชน โดยผู้คิดริเริ่มมุ่งมั่นที่จะขับเคลื่อนชุมชน จากปัญหาหรือเรื่องที่อยู่ในความต้องการ ความ

สนใจของสมาชิกในชุมชนที่ต้องการยกระดับคุณธรรม ความดี ให้คนในชุมชนมีพฤติกรรมสะท้อนคุณธรรมเพิ่มขึ้น ด้วยการมองหาสิ่งที่เป็น “พลังร่วม” ในชุมชน โดยไม่ทำเอง หรือต่างคนต่างทำ

2) **ค้นหาความจริงของพื้นที่** คนในชุมชนร่วมกันสำรวจข้อมูล ค้นหาอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของตน ตลอดจนทบทวนต้นทุนทางสังคม (ต้นทุนความดี) ทั้งด้านคน องค์กร ภูมิปัญญา วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งประเมินวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน โดยเฉพาะด้านคุณธรรม

3) **ตั้งเป้าหมายการเปลี่ยนแปลงร่วมกัน** เพื่อค้นหาพฤติกรรมที่พึงประสงค์และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ หรือ **“ปัญหาที่อยากแก้ ความดีที่อยากทำ”** ซึ่งจะทำให้ทุกภาคส่วนเห็นเป้าหมายร่วมกัน และกำหนดรูปธรรมความสำเร็จหรือตัวชี้วัดที่จะทำได้จริงในเป้าหมายแต่ละด้าน ในขั้นนี้จะสามารถรู้จักเจ้าภาพงานแต่ละด้านชัดเจน

4) **วางแผนปฏิบัติขับเคลื่อน** จัดทำเป็นแผนการส่งเสริมพัฒนาชุมชนคุณธรรม มุ่งเป้าหมายให้คนในชุมชน สร้างชุมชนที่ดี สร้างคนดี เพื่อร่วมสร้างสังคมคุณธรรมโดยไม่มีเป้าหมายเคลือบแฝงเพื่อประโยชน์อื่น ซึ่งจะไม่เกิดผลที่แท้จริงหรือไม่ยั่งยืน โดยดำเนินการตามหลักความจริง ต้องทำจากสภาพความจริงของชุมชนที่มีการศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบโดยถ่วงแท้แล้วจึงทำตามลำดับขั้น ของการแก้ปัญหาโดย

4.1 เริ่มที่จุดเล็กก่อน เริ่มจากกิจกรรมง่ายๆ หรือที่มีอยู่เดิม เพื่อให้ง่ายต่อการดำเนินงานและเกิดผลในทางปฏิบัติ

4.2 สร้างกลุ่มแกนนำเพื่อการเปลี่ยนแปลง สร้างกระบวนการปรึกษาหารือของผู้นำชุมชน ที่มีความตั้งใจพัฒนาชุมชนคุณธรรม เพื่อให้เป็นกลุ่มริเริ่มก่อการดี โดยมีทั้งผู้นำธรรมชาติและผู้นำทางการ

4.3 แสวงหาทีมงาน ที่เป็นนักคิด นักพัฒนา ร่วมเป็นทีมงาน ในการดำเนินงาน เช่นเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษา และคณะกรรมการ ดำเนินงาน โดยมีองค์ประกอบของกลุ่มบุคคล ประกอบด้วย 3 ฝ่าย อัน ได้แก่ บุคลากรทางศาสนาในชุมชน ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ประจำ ในท้องถิ่น และเครือข่ายภาคธุรกิจ เอกชนที่ สามารถให้ความมือในด้านต่าง ๆ ได้

4.4 กำหนดกติกา หรือธรรมนูญหมู่บ้านหรือชุมชนท้องถิ่น นั้นๆ เพื่อเป็นหลักปฏิบัติร่วมกัน

5) **ลงมือปฏิบัติ ให้สอดคล้องต่อเนื่อง** เป็นวิถีชุมชนปฏิบัติ ตามข้อตกลงอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องจนเป็นวิถีชีวิตของประชาชนและการพัฒนาชุมชนตามแผนชีวิตชุมชน ที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้แล้ว

6) **ถอดบทเรียนเพื่อสร้างความรู้** ชุมชนนำความก้าวหน้าที่เกิดขึ้นมาสู่การถอดบทเรียน ประเมินผลสิ่งที่เกิดขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหา อุปสรรคและขยายความสำเร็จนั้นไปสู่ชาวบ้านให้กว้างขวาง และนำไปสู่ การจัดการความรู้ ผลิตเป็นองค์ความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ หรือสื่อสาร ถ่ายทอดแลกเปลี่ยนระหว่างชุมชน มีการชื่นชมยกย่องให้ปรากฏแก่ สาธารณชน คุณธรรมเป็นเรื่องนามธรรมเห็นผลการเปลี่ยนแปลงซ้ำ เมื่อ เห็นผลความสำเร็จควรจัดให้มีการชื่นชม ยกย่อง สร้างขวัญกำลังใจให้ เป็นที่ประจักษ์แก่สังคม

7) **สร้างและแสวงหาเครือข่าย** งานส่งเสริมคุณธรรมเป็นงาน ที่ท้าทายต้องการพลังของเครือข่ายในการขับเคลื่อน โดยมีการเชื่อมโยง กันเป็นเครือข่ายชุมชนเข้มแข็งเป็นสุข บนฐานคุณธรรม เพื่อให้กำลังใจ ถ่ายทอดความรู้และพัฒนานโยบายร่วมกัน

คุณธรรมที่ควรส่งเสริมในชุมชน

หลักคุณธรรมที่สอนให้คนประพฤติปฏิบัติเป็นคนดีของสังคม หรือเป็นไปตามครรลองครองธรรมนั้น มีหลากหลาย หากมีการนำหลักคุณธรรมมาเป็นแกนกลางในการแก้ไขปัญหาชุมชน ชุมชนควรเลือกประเด็นคุณธรรมที่สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของคนในแต่ละชุมชน เพื่อเป็นการน้อมนำ พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และจากการประเมินสภาพบริบท เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมไทยในปัจจุบัน คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติจึงได้คัดเลือกคุณธรรมตามพระราชดำรัส “พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา” เป็นคุณธรรมที่ใช้เพื่อส่งเสริมรณรงค์ ตั้งแต่ปี พุทธศักราช 2560 ให้เกิดขึ้นในสังคมไทย โดยกำหนดไว้เป็นนโยบายของการดำเนินงานตามแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ และมีคุณธรรม “กตัญญูกตเวที” ที่เพิ่มเติมขึ้นมา ในคณะอนุกรรมการฯ ของวุฒิสภา ในปี ๒๕๖๔

ทั้งนี้ การคัดเลือกหลักคุณธรรมไปปรับใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน สร้างชุมชนต้นรู้ สามารถคัดเลือกส่งเสริมคุณธรรมที่เหมาะสมกับสภาพบริบทเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชน โดยให้ความสำคัญกับคุณธรรม พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา ข้อใดข้อหนึ่ง หรือทั้งหมด ภายใต้อุดมการณ์ทั้ง 4 ข้อ และอาจมีคุณธรรมอื่น ๆ ที่สำคัญสำหรับชุมชน ซึ่งชุมชนสามารถนำมาหนุนเสริมให้เกิดเป็นชุมชนคุณธรรมได้อย่างยั่งยืน

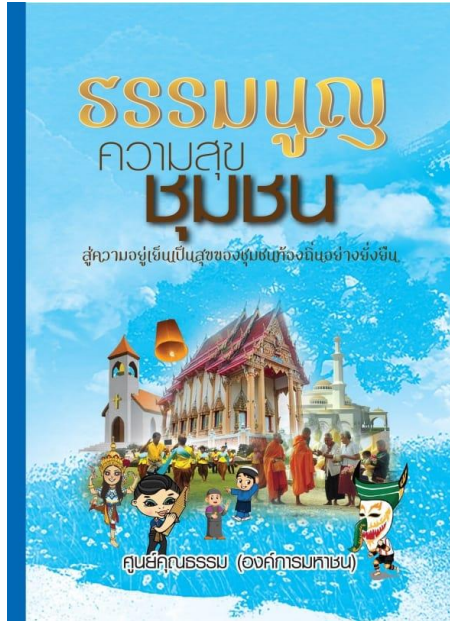
ตัวอย่างชุมชนเข้มแข็งเป็นสุข

ธนาคารความดี ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน
จังหวัดกาญจนบุรี

“ความดี สร้างความสุขที่ยั่งยืน”

จากความทุกข์ของชุมชนที่เป็นหนี้สะสมพอกพูน คนหนองสาหร่ายได้หันหน้ามาสู่การพูดคุยหาหรือถึงสิ่งที่หายไป คือ ความสุข นับเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่ชุมชนได้ตั้งเป้าหมายร่วม คือ อยากรู้เห็นคนหนองสาหร่ายมี “ความสุข” และได้กำหนดสิ่งที่มีในชุมชน ที่จะนำไปสู่ความร่มเย็นเป็นสุขร่วมกันได้ นั่นคือ ความดี อันหมายถึง สิ่งที่ทำแล้วเป็นประโยชน์ต่อตัวเอง ครอบครัว กลุ่ม สังคมและชุมชน โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม อีกทั้งความดีนั้นยังทำยิ่งเพิ่มพูนศักยภาพและมีความสามารถเพิ่มมากขึ้น

จากจุดเริ่มต้น 9 ดี พัฒนามาเป็น 23 ความดี 67 ตัวชี้วัด เกิดการต่อยอดว่า “ความดีที่ทำ ต้องกินได้” จึงเกิดแนวคิดจัดตั้งธนาคารความดี “ฝากความดี พัฒนาชุมชน และใช้ความดีเข้าถึงแหล่งทุน” โดยคนดีมีคุณธรรมตามเกณฑ์ 23 ข้อ 67 ตัวชี้วัด แต่ละระดับ จะได้รับสิทธิในการเข้าถึงแหล่งทุน (กู้เงิน) จากสถาบันการเงินชุมชนตำบล โดยใช้คุณค่าของความเป็นคนดี ค้ำประกันกันเองกับสถาบันการเงินชุมชน เกิดการยกย่องเชิดชูและดูแลคนดีอย่างต่อเนื่อง จนเป็นที่รู้จักกันทั่วไปในชื่อ “หนองสาหร่ายโมเดล” ในปัจจุบัน

เกณฑ์การประเมินชุมชนเข้มแข็งเป็นสุข / ชุมชนคุณธรรม

ข้อคำถามเพื่อประเมินตนเอง
1. ชุมชนของเรา มีเจตนาที่ดี มีความมุ่งมั่นที่จะเป็นชุมชนที่ตั้งมั่นอยู่ในหลักศีลธรรม หลักคุณธรรม ความดี
2. ชุมชนของเรา ได้กำหนดความสุขชุมชน หรือ ความดี ที่อยากทำหรือปัญหา ด้านพฤติกรรมของคนในชุมชนที่อยากแก้ไข อย่างชัดเจน
3. ชุมชนของเรา มีแผนงาน กิจกรรม โครงการที่คิดจะทำ จะเริ่มอะไรก่อนหลัง ปรากฏอย่างชัดเจนแล้วว่าจะทำให้เป็นจริง

4. ชุมชนของเรา มีทีมงานที่จะมาช่วยกันทำงาน รณรงค์ ส่งเสริม เอาจริงเอา จังเรื่องนี้แล้ว
5. ชุมชนของเรา มีการดำเนินกิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่องในชุมชน และคูมีชีวิตชีวาอยู่เสมอ
6. ชุมชนของเรา มีเรื่องดีๆ เกิดขึ้น เช่น มีนโยบาย มีปัจจัยแวดล้อม ที่เข้ามาสนับสนุนให้เราคิดอยากทำความดีจริงๆ
7. ชุมชนของเรา มีสิ่งดีๆ หรือตัวอย่างดีๆ ที่เกิดขึ้นจริงแล้ว มีรูปธรรมจับต้อง ได้ เช่น การลด ละ เลิกอบายมุข สิ่งเสพติด หนี้นอกระบบ ปัญหาสุขภาพ
8. ชุมชนของเรา ชาวบ้านมีความสุข มีสุขภาวะที่ดี มีความรัก ความสามัคคี ปลอดภัย และมีความเอื้ออาทรต่อกันปรากฏอย่างชัดเจน
9. ชุมชนของเรา ได้ต่อยอดการทำความดีเรื่องต่างๆ หรือได้สร้าง นวัตกรรมใหม่ๆ ในการส่งเสริมความดีกับภายนอกจนเป็นที่ยอมรับ
10. ชุมชนของเรา มีดีพอ ที่จะให้คนอื่นมาศึกษาเรียนรู้หรือนำไปเป็น แบบอย่างด้านการส่งเสริมคุณธรรมปรากฏอย่างชัดเจน

การพัฒนาคุณธรรมเชิงพื้นที่

การพัฒนาคุณธรรมเชิงพื้นที่

ในปี 2558 ศูนย์คุณธรรมได้ริเริ่มการพัฒนาคุณธรรมเชิงพื้นที่ หรือเรียกกันสั้นๆ ว่า "จังหวัดคุณธรรม" ขึ้น เพื่อสร้างต้นแบบและสร้างพลังพลเมืองในมิติของคนดี ให้ประชาชนในพื้นที่ยึดถือเป็นหลักในการขับเคลื่อนสู่ความอยู่เย็นเป็นสุขของชุมชน ท้องถิ่น และจังหวัด โดยมุ่งเน้นในความคิดดี ความงาม และความดีที่มีอยู่ในแต่ละพื้นที่ จากจุดเล็กๆ ขยายวงกว้างออกไปเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัด ใช้การรวมพลังแบบกัลยาณมิตร ช่วยเหลือเกื้อกูลเพิ่มพลังให้กันและกัน มุ่งหวังให้เกิดประเด็นวาระร่วมระดับจังหวัด มีภาคส่วนต่างๆ ออกมาขับเคลื่อนส่งเสริมคุณธรรมความดีอย่างเต็มพื้นที่

ทุกปัญหาล้วนมาจากขาดคุณธรรม

หลากหลายปัญหาสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่พบได้ในทุกพื้นที่ของสังคมไทยและได้ดำเนินการแก้ไขมาอย่างยาวนาน เพราะเหตุใดปัญหาเหล่านี้จึงยังไม่หมดไปจากสังคม หรือลดความรุนแรงลง ทำให้เราต้องย้อนกลับมาทบทวนกระบวนการแก้ไขปัญหาว่า “**แก้ได้ตรงจุด หรือเกาถูกที่คันหรือไม่**” ถ้าเรามองให้ลึกลงไปถึงต้นเหตุของปัญหาเหล่านี้ ส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากการขาดคุณธรรม ดังนั้น การแก้ไขโจทย์ของปัญหาเหล่านี้ คือ การใช้หลักคุณธรรมเข้ามาแก้ไขให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ด้วยความร่วมมือ ร่วมใจจากทุกฝ่าย

เปลี่ยนแปลงทั้งเมือง

ทีมงานของศูนย์คุณธรรม นำโดยคุณยงจิรายุ อุปเสน ผู้จัดการสำนัก จึงได้ทำการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อแปลงแนวคิดสู่การปฏิบัติ จากการศึกษาข้อมูลของเมืองคะเกะกะวะ ประเทศญี่ปุ่น พบความน่าสนใจที่ชวนให้ตื่นตื้นตันว่า ญี่ปุ่นประเทศที่มีวิถีชีวิตเร่งรีบและขึ้นชื่อเรื่องความบ้างาน สามารถเปลี่ยนเมืองทั้งเมืองให้กลายเป็นเมือง Slow Life City ได้เป็นผลสำเร็จ ตามความต้องการและข้อเรียกร้องของพลเมืองญี่ปุ่นที่อยากจะกลับไปใช้ชีวิตที่เรียบง่ายในแบบ slow life นโยบายสำคัญที่สามารถเปลี่ยนเมืองทั้งเมืองเป็น Slow Life City และออกบัญญัติการใช้ชีวิตแบบ slow life สำหรับประชาชนไว้ 8 ประการ

1) **slow pace** สร้างจังหวะให้ชีวิตช้าลงด้วยการรณรงค์ให้ประชาชน หันมาเดิน แทนการใช้รถยนต์ ซึ่งนอกจากจะดีต่อสุขภาพแล้วยังช่วยลดอุบัติเหตุที่เกิดจากการจราจรด้วย

2) **slow wear** รณรงค์ให้ประชาชน สวมใส่ผ้าพื้นเมือง ที่ทำจากวัสดุในท้องถิ่น จะได้ไม่ต้องเสียค่าขนส่งและยังช่วยกระจายรายได้สู่ชุมชน อีกทั้งยังเป็นการรักษาเอกลักษณ์ของประเทศเอาไว้ด้วย

3) **slow food** รับประทานอาหารญี่ปุ่นที่ปรุงด้วยวัตถุดิบตามฤดูกาล และปฏิเสธอาหารจานด่วนที่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพ

4) **slow house** อยู่บ้านแบบญี่ปุ่นโบราณที่ใกล้ชิดธรรมชาติ และไม่ก่อให้เกิดมลพิษ

5) **slow industry** รณรงค์ให้ประชาชนสนใจหันมาดูแลเรื่องทรัพยากรธรรมชาติ การทำฟาร์มหรืออุตสาหกรรม จะต้องไม่ส่งผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมของเมือง

6) **slow education** ให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ทางศิลปะวิถีแห่งชีวิตวัฒนธรรมญี่ปุ่น และเน้นการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในสังคมมากกว่าความเป็นเลิศทางการศึกษา

7) **slow aging** มุ่งไปสู่การมีชีวิตที่ยืนยาวด้วยวิถีธรรมชาติ

8) **slow life** ดำเนินชีวิตอย่างเข้มข้นตามวิถีที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด เพื่อวิถีชีวิตที่ดีขึ้นของสังคมโดยรวม

จุดเริ่มของ “จังหวัดคุณธรรม”

ความสำเร็จในการดำเนินงานของเมืองคะเกะกะวะ ที่เกิดจากการฟังความต้องการของประชาชนความร่วมมือระหว่างภาครัฐและประชาชน จนสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงทั้งเมืองนี้เอง จุดประกายให้ศูนย์คุณธรรมประยุกต์ใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง (Area Based) ในการสร้างสังคมคุณธรรมประกอบกับแบบอย่างการสร้าง Safe Community ในนานาชาติ ซึ่งภาคประชาสังคม ภาครัฐ ภาคเอกชน หน่วยงานท้องถิ่น เทศบาล ต่างก็ร่วมกันสร้างให้ทั้งเมืองเกิดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินด้วยการขับเคลื่อนร่วมกันในระดับเมืองเช่นกัน ทำให้ศูนย์คุณธรรมเห็นว่า หากสร้างสังคมคุณธรรมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมาย จึงเลือกสร้างสังคมคุณธรรมในพื้นที่ระดับจังหวัด

จังหวัดคุณธรรมเป็นอย่างไร

กรอบแนวคิดหลักปฏิบัติของจังหวัดคุณธรรม คือ เป็นจังหวัดที่มีกระบวนการและกลไกสนับสนุนในองค์กร ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาคชุมชนท้องถิ่นทุกภาคส่วนในพื้นที่มีการดำเนินการเกี่ยวกับกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมความดีในรูปแบบต่างๆ ให้มีการขยายผลทั้งในเชิงปริมาณและในเชิงคุณภาพมากขึ้น รวมทั้งมีการเชื่อมโยง

กันในเรื่องขยายเพิ่มขึ้น นำไปสู่การสร้างสังคมคุณธรรมตามบริบทของ จังหวัดหรือท้องถิ่นนั้นๆ โดยโครงการนี้จะเน้นไปที่ต้นทุนความดีความ งาม และความสุขที่มีอยู่ในแต่ละพื้นที่จากจุดเล็กๆ ขยายวงกว้างออกไป เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัด ให้ประชาชนในพื้นที่เป็นหลักใน การขับเคลื่อน ไปสู่ความอยู่เย็นเป็นสุขของชุมชน ท้องถิ่น และจังหวัด ใช้การรวมพลังแบบกัลยาณมิตร ช่วยเหลือเกื้อกูลเพิ่มพลังให้กันและกัน มุ่งหวังให้เกิดเป็นประเด็นวาระร่วมระดับจังหวัด มีภาคส่วนต่างๆ ออกมาขับเคลื่อนส่งเสริมคุณธรรมความดีแบบเต็มพื้นที่

8 ขั้นตอน ปฏิบัติขับเคลื่อนจังหวัดคุณธรรม

1) ชวนกันก่อการดี

การขับเคลื่อนสังคมคุณธรรมเชิงพื้นที่ คือ การรวมพลคนทำดี องค์กรที่ดีที่กำลังดำเนินการอยู่ และเชื่อมั่นว่าคุณธรรมความดีจะเป็น ฐานสำคัญของการพัฒนา เป็นบุคคลที่มีประสบการณ์การทำงานจริง หรือมีความมุ่งมั่นอยากสร้างสังคมคุณธรรม ซึ่งอาจเป็นประชาชน ประชาสังคม ผู้นำศาสนา ภาคเอกชน เชิญชวนเข้ามาสู่การสนทนา แลกเปลี่ยนโดยมีประเด็นสำคัญในการแลกเปลี่ยนคือจินตนาการร่วมที่มี ต่อสังคมที่ควรจะเป็นในจังหวัดนั้นๆ เป็นการจัดตั้งความคิดและเป้าหมายการเปลี่ยนแปลงร่วมในกลุ่มเล็กๆ แล้วขยายไปสู่วงที่ใหญ่ขึ้น

2) ค้นหาความจริงของพื้นที่

มีการประเมินสถานการณ์คุณธรรมและสภาพปัญหาสังคมใน พื้นที่ โดยอาจใช้การศึกษาหรืองานวิจัยที่มีอยู่มาเป็นข้อมูลรองรับการ วิเคราะห์ก็ได้การประเมินสถานการณ์คุณธรรมเชิงพื้นที่ ดังนี้

การค้นหาทุนศักยภาพความดีงาม ได้แก่ ตัวบุคคล เครือข่าย หน่วยงานหรือองค์กรต้นแบบที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรมความดี เพื่อประเมินศักยภาพพื้นฐาน องค์ความรู้ที่จะขับเคลื่อนงานในพื้นที่

การประเมินสิ่งดีงามที่เคยมีอยู่ในพื้นที่ มีเรื่องใดบ้างที่ถูก ละเลยจนสังคมได้ลืมไป อันเกิดจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงหรือการ ไม่สนใจดูแลรักษา ประเมินให้ได้มากที่สุดเพื่อให้รู้ว่าเมื่อสิ่งดีๆ ที่เคยมี หายไปแล้วเกิดอะไรขึ้นกับสังคม

การประเมินความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นกับคนในพื้นที่นั้นๆ ว่าใคร กลุ่มใดมีความเสี่ยงในเรื่องอะไรบ้าง เกิดจากอะไร เช่น ด้านกายภาพ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมตะวันตก เทคโนโลยีสมัยใหม่ เป็นต้น เพื่อให้เกิด การตระหนักในสิ่งที่จะเกิดขึ้นร่วมกัน

3) เชื่อมโยงประสานพลังประสานพลังทั้ง ๖ ภาคส่วน ได้แก่

พลังนโยบายภาครัฐ นำโดยผู้ว่าราชการจังหวัด ในการ สนับสนุนเชิงนโยบายหรืองบประมาณ ซึ่งหากได้รับการเห็นชอบการ ขับเคลื่อนก็จะเป็นไปด้วยราบรื่นยิ่งขึ้น หรือการที่ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นผู้นำประกาศแผนงานและนโยบายต่อสาธารณะ การประกาศเป็น จังหวัดคุณธรรม อำเภอคุณธรรม องค์กรคุณธรรม ซึ่งเป็นความสำคัญใน เชิงสัญลักษณ์ว่าคนเมื่อนั้นๆ จะทำความดีร่วมกันเพื่อนำสังคมไปสู่ เป้าหมาย

พลังทางเครือข่าย ภาคประชาสังคม NGO ผู้นำชุมชน โดย เชิญผู้นำแต่ละกลุ่มมาร่วมกันคิดในฐานะเป็นตัวแทนของเครือข่าย

พลังศาสนา ทุกจังหวัดดำเนินโครงการส่งเสริมจังหวัดคุณธรรม ควรคำนึงถึงทุกศาสนาโดยเสมอภาค

พลังความรู้ สถาบันทางวิชาการ สถานศึกษา (โรงเรียน
คุณธรรมและอื่นๆ) ที่อยู่จังหวัดนั้นๆ เข้าร่วม ในระดับมหาวิทยาลัย
ส่วนใหญ่จะเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏ เนื่องจากเป็นมหาวิทยาลัยที่
ตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่น

พลังทางสื่อ ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง
สื่อสารความคืบหน้า รูปธรรมความสำเร็จไปสู่ชุมชนและกลุ่มเป้าหมาย
ต่างๆ เพื่อสร้างกระแสสังคมและนำไปสู่การตระหนักร่วมกัน และเพื่อให้
เกิดการร่วมมือ รับผิดชอบเป้าหมายร่วมกันการสื่อสารอาจใช้วิธีการ ที่
เหมาะสมกับตนเอง เช่น การประชุมชาวบ้าน ประกาศเสียงตามสาย จัด
เวทีต่างๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

พลังทางธุรกิจเอกชน ภาคเอกชนนับว่ามีบทบาทสำคัญ นอก
จะพัฒนาตนเองให้เป็นองค์กรคุณธรรมแล้ว ยังมีบทบาทสำคัญในการ
สนับสนุนการขับเคลื่อนสังคมคุณธรรมได้ด้วย ทั้งในด้านบุคลากร
งบประมาณ และเครื่องมือต่างๆ

4) พัฒนากลไกการขับเคลื่อน (จัดตั้งกลไกคณะทำงาน) การ
ขับเคลื่อนงานหากจะให้ป็นจริงจำเป็นต้องอาศัยกลไกเครือข่ายการ
ทำงานจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ควรเป็นกลไกส่งเสริมไม่
เน้นกลไกเชิงอำนาจ มีการกำหนดกลไกการขับเคลื่อนงานที่เหมาะสม
กับแต่ละจังหวัด มีระดับปฏิบัติและระดับคุณภาพรวมที่เชื่อมโยงกับ
เครือข่ายองค์กรต่างๆ ที่ดำเนินการอยู่ในพื้นที่ ซึ่งหัวใจสำคัญของ
คณะกรรมการเหล่านี้คือ ได้คนที่อยากทำมาเป็นกรรมการ เป็นชาวบ้าน
ปราชญ์ชาวบ้าน ข้าราชการเกษียณ พระสงฆ์ แกนนำภาคประชาสังคม
หรือภาคเอกชน เป็นต้น

5) สร้างเป้าหมายการเปลี่ยนแปลงร่วมกันในจังหวัด

มีการกำหนดเป้าหมายชัดเจน มีภาพอนาคตที่อยากเห็นตรงกัน สิ่งสำคัญจะต้องมีการกำหนดยุทธศาสตร์ที่จะทำให้บรรลุ เช่น จังหวัดราชบุรี “เมืองแห่งความจงรักภักดี พอเพียง สามัคคี มีวินัย” คุณธรรมเป้าหมายระดับจังหวัด คือ สามัคคี พอเพียง มีวินัย สุจริต จิตอาสา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือ เมืองคนดี ศรีอยุธยา มีวินัย ใฝ่ใจส่วนรวม เป็นต้น

6) ลงมือทำและเรียนรู้

ลงมือปฏิบัติตามแผนงาน โครงการกิจกรรมที่ได้วางแผนร่วมกัน โดยหัวใจสำคัญอยู่ที่การเรียนรู้ ไม่ยึดติดกับผลของการดำเนินกิจกรรมเพียงอย่างเดียว แต่ต้องมุ่งเป้าหมายที่คาดหวัง เพราะกิจกรรมเป็นเพียงเครื่องมือ บางครั้งแม้การดำเนินกิจกรรมล้มเหลวแต่ผู้เกี่ยวข้องเกิดการเรียนรู้ก็จะนำไปสู่การปรับปรุง การพัฒนา เพิ่มประสิทธิภาพของงานในอนาคตต่อไป การปฏิบัติงานนั้นหมายรวมถึงในเครือข่ายของตน และงานร่วมของจังหวัดคุณธรรม

7) พัฒนาและขยายผล

การทำงานต้องทำซ้ำ และยกระดับงานให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ ตรวจสอบว่าผลที่เกิดขึ้นนำไปสู่การสร้างสังคมคุณธรรมในจังหวัดได้มากน้อยเพียงใด และมีการปรับปรุงให้ดีขึ้นเร็วขึ้นอย่างไร เมื่อทำได้ดีแล้วต้องขยายผลการดำเนินงานโดยการจัดการความรู้ที่เกิดขึ้น จัดทำสื่อรณรงค์เผยแพร่ การผลักดันเชิงนโยบายและส่งเสริมให้คำแนะนำจังหวัดอื่นๆ ที่สนใจ ขณะเดียวกันก็สร้างพื้นที่การเรียนรู้ยกย่องเชิดชูความสำเร็จ ให้รางวัลสร้างขวัญกำลังใจ

8) สร้างเครือข่ายจังหวัดคุณธรรม

ขยายผลสู่สังคมหน่วยงานภายนอก หรือนำไปใช้ประโยชน์เป็นการต่อยอด เช่น ปัจจุบันศูนย์คุณธรรมนำเกณฑ์จังหวัดคุณธรรมไปเสนอกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ได้รับการยอมรับให้ เป็นเกณฑ์คัดเลือกแบ่งจังหวัดคุณธรรมออกเป็น 3 ระดับ คือ จังหวัดส่งเสริมคุณธรรม จังหวัดคุณธรรม และจังหวัดคุณธรรมต้นแบบ ในสมัชชาคุณธรรมภาค แต่ครั้งได้ใช้โมเดลของจังหวัดคุณธรรมในการขยายผลการดำเนินงาน

หลักการส่งเสริมจังหวัดคุณธรรม

1) **ระเบิดจากข้างใน** (สมัครใจ) เป็นเรื่องที่คนในพื้นที่เห็นพ้องต้องกันและเป็นความต้องการของคนในจังหวัด เห็นปัญหา ตระหนักในคุณค่า และมีเป้าหมายของการพัฒนา “สังคมคุณธรรม” ร่วมกัน

2) **คุณธรรมนำอำนาจ** (เคารพและให้เกียรติกัน) การขับเคลื่อนงานควรให้ความสำคัญกับคุณธรรมความดี ทั้งในเชิงกระบวนการทำงานและบุคคล มากกว่าการใช้อำนาจ ตำแหน่งสั่งการ โดยบูรณาการระบบกลไกต่างๆ เข้ามาสนับสนุนการดำเนินงานคุณธรรม

3) **รวมคนเข้า ไม่กันออก** (มีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน) เพราะความหลากหลายแตกต่างคือความงดงาม ดังนั้นสิ่งสำคัญคือการยอมรับการให้คุณค่า และเคารพซึ่งกันและกัน ทุกองค์กรเครือข่ายยังคงดำเนินกิจกรรมเพื่อเป้าหมายของตนได้ โดยทุกภาคส่วนมีเป็นหุ้นส่วนในการขับเคลื่อน “จังหวัดคุณธรรม” ไม่ผูกขาดการทำความดี หรือกีดกันผู้อื่น เพราะการขับเคลื่อนจังหวัดคุณธรรมต้องการการส่งเสริมให้เกิดการทำงานร่วมกันทุกภาคส่วน เพื่อหนุนเสริมจนเป็นพลังที่เข้มแข็ง

4. ไม่มีสูตรสำเร็จ (เรียนรู้และพัฒนาต่อเนื่อง) การทำงานเริ่มจากคิดเป็นระบบ ทำจากความเป็นจริง ทำอย่างประณีตต่อเนื่องเรียนรู้ร่วมกันท่ามกลางกลางปฏิบัติ ปรับปรุงพัฒนาอยู่เสมอ ทำงานตามบริบทของตนเองเรียนรู้จากผู้อื่นได้ แต่ไม่ลอกเลียนหรือครอบงำผู้อื่น เพราะไม่มีสูตรสำเร็จของการพัฒนา

5. ชื่นชมยกย่อง เมื่อทำเรื่องดีงามควรทำอย่างสนุก มีความสุขควรเสริมพลังให้คนทำเกิดความภาคภูมิใจ ชื่นชมผลสำเร็จที่เกิดขึ้นร่วมกัน ยกย่องเชิดชูให้คุณค่ากับการทำความดีทุกรูปแบบอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การทำความดีเป็นภาพลักษณ์ที่สังคมนั้นๆยอมรับในอนาคต

มาตรฐานด้านคุณธรรม

มาตรฐานด้านคุณธรรม

1. กระบวนการพัฒนา (ร่าง) มาตรฐานด้านคุณธรรม

1.1 คำจำกัดความของมาตรฐานด้านคุณธรรมและกระบวนการรับรอง หมายถึง การสร้างและพัฒนามาตรฐานด้านคุณธรรม โดยไม่ได้เป็นการรับรองหน่วยงาน แต่เป็นการสร้างมาตรฐานของคุณธรรมด้านต่างๆ และส่งเสริมให้เครือข่ายทางสังคมเป็นองค์กรส่งเสริมคุณธรรมโดยมีมาตรฐานด้านคุณธรรมเป็นเครื่องมือ

1.2 ทิศทางในการพัฒนามาตรฐานด้านคุณธรรมและกระบวนการรับรอง

แนวทางในการพัฒนามาตรฐานด้านคุณธรรมและกระบวนการรับรอง ศูนย์คุณธรรมดำเนินการพัฒนาให้เป็น เครื่องมือในการส่งเสริมและขับเคลื่อนคุณธรรมสำหรับองค์กรหรือชุมชน โดยมาตรฐานด้านคุณธรรม ไม่ได้มีจุดมุ่งหมายในการวัดหรือการประเมินองค์กรเพื่อให้คุณหรือให้โทษ แต่เป็นแนวทางเพื่อให้องค์กรได้มีการประเมินตนเอง เพื่อให้รู้ศักยภาพและสถานการณ์ขององค์กร และนำไปสู่การพัฒนาองค์กรที่มีการดำเนินงานอย่างมีคุณธรรมได้อย่างมีระเบียบแบบแผน

มาตรฐานด้านคุณธรรม จะเป็นเพียง **Guideline** หรือ **แนวทาง** เพื่อให้องค์กรหรือชุมชน ร่วมกันกำหนด ค้นหาและตรวจสอบตนเองตามบริบทขององค์กร ในการส่งเสริมคุณธรรมในองค์กรและชุมชน โดยนำมาตรฐานด้านคุณธรรมนี้ ไปเป็นแนวทางในการเริ่มต้นในองค์กร และสามารถเพิ่มข้อคุณธรรมและพัฒนามาตรฐานด้านคุณธรรมที่เหมาะสมกับองค์กรได้เอง อย่างไรก็ตาม ศูนย์คุณธรรมจะทำหน้าที่ใน

การส่งเสริมกระบวนการรวมถึงให้คำแนะนำหรือการเป็นที่เลี้ยงให้กับองค์กร ไม่เน้นการจัดอันดับหรือการตรวจประเมิน

1.3 คุณธรรมเริ่มต้นในการพัฒนามาตรฐานด้านคุณธรรม

การส่งเสริมคุณธรรมเพื่อให้เกิดผลในองค์กร ควรเลือกประเด็นคุณธรรมที่สอดคล้องกับปัญหา และความต้องการของคนในแต่ละองค์กร ศูนย์คุณธรรม จึงได้เลือกคุณธรรม “พอเพียง วินัย สุจริต และจิตอาสา” ซึ่งมาจากคณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติได้เสนอเป็นคุณธรรมสำคัญในการรณรงค์และส่งเสริมให้เกิดขึ้นในสังคมไทย

2. มาตรฐานด้านคุณธรรม

มาตรฐานด้านคุณธรรม “พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา” ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ (Guideline) ให้กับองค์กรและชุมชนต่างๆ ได้นำไปจัดทำตัวอย่างเพื่อส่งเสริมและพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรที่มีการดำเนินงานและการอยู่ร่วมกันของคนในองค์กรและสังคมอย่างสันติสุข โดยนำแนวทางของมาตรฐานด้านคุณธรรม ไปปรับประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทขององค์กร/ชุมชน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกในองค์กร ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ หาแนวทาง ความต้องการและอัตลักษณ์ขององค์กร โดยมีใช้การประเมิน การตรวจสอบหรือจับผิด แต่ให้ความสำคัญกับการสะท้อน (Reflexive) มิติด้านคุณธรรมขององค์กรและชุมชนที่มาจากการประเมินตนเอง เพื่อนำไปสู่การออกแบบกระบวนการส่งเสริมคุณธรรมในองค์กร/ชุมชนต่อไป

ทั้งนี้การพัฒนามาตรฐานด้านคุณธรรมของแต่ละองค์กร ควรพิจารณาควบคู่กับปัจจัยสำคัญในการสร้างคุณธรรมในองค์กร/ชุมชน ดังนี้

1) ผู้นำที่เป็นต้นแบบที่ดี ผู้นำเป็นเครื่องมือสำคัญ เพราะผู้นำมีอิทธิพลอย่างสูงต่อองค์กรและชุมชน ทั้งวิสัยทัศน์ การสร้างและส่งเสริมคุณธรรมภายในองค์กร/ชุมชน นำไปสู่การเป็นองค์กร/ชุมชนที่มีคุณธรรมรวมถึงการมีภาพลักษณ์ที่ดีสู่สาธารณะ

2) มีกระบวนการส่งเสริมหรือสร้างวัฒนธรรมของการมีจิตสำนึกด้านคุณธรรม และการอยู่ร่วมกันทั้งในองค์กร/ชุมชนและสังคมให้กับบุคลากรหรือสมาชิกในองค์กร

3) ส่งเสริมกระบวนการสื่อสารเพื่อทำความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับระเบียบ ข้อปฏิบัติ ประมวลจริยธรรม จรรยาบรรณ ฯลฯ สร้างทัศนคติเชิงบวกต่อกฎเกณฑ์ต่างๆ พร้อมกำหนดบทลงโทษเมื่อกระทำผิดให้กับบุคลากร/คนในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

สำหรับมาตรฐานด้านคุณธรรมสำหรับองค์กร มีการแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ 1. ระบบ 2. ปฏิบัติการ 3. ผลลัพธ์ (Outcome) อย่างไรก็ตาม (ร่าง) มาตรฐานด้านคุณธรรมฉบับนี้ ไม่ได้ให้คำนิยามของคุณธรรมในแต่ละด้าน เนื่องจากองค์กรต้องนิยามความหมายร่วมกันภายในองค์กรเอง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 พอเพียง

มิติของดัชนีชี้วัด	ระดับของดัชนีชี้วัดพอเพียง		
	ระบบ/โครงสร้าง	ปฏิบัติการ	ผลลัพธ์
1. ความพอประมาณ	<ul style="list-style-type: none"> ระบบการวางแผนมีการใช้ข้อมูลและ 	<ul style="list-style-type: none"> สมาชิกองค์กร/ชุมชนปฏิบัติตามแผน 	<ul style="list-style-type: none"> การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายด้วยต้นทุนที่ลดลง

มิติของดัชนีชี้วัด	ระดับของดัชนีชี้วัดพอเพียง		
	ระบบ/โครงสร้าง	ปฏิบัติการ	ผลลัพธ์
	กระบวนการมีส่วนร่วมกับสมาชิกขององค์กร/ชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> ● คนในองค์กรมีพฤติกรรมใช้ทรัพยากรที่คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด 	<ul style="list-style-type: none"> ● การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย
2. ความมีเหตุมีผลรอบรู้รอบคอบ	<ul style="list-style-type: none"> ● ระบบสารสนเทศมีประสิทธิภาพสามารถใช้สนับสนุนการตัดสินใจวางแผนและบริหารองค์กร/ชุมชนได้ 	<ul style="list-style-type: none"> ● ผู้บริหารใช้ความรู้และข้อเท็จจริงจากระบบสารสนเทศเพื่อประกอบการตัดสินใจ 	
	<ul style="list-style-type: none"> ● มีการพัฒนาระบบงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ 	<ul style="list-style-type: none"> ● มีการดำเนินงาน/นวัตกรรมที่ลดขั้นตอนการทำงาน/ลดการใช้ทรัพยากร 	
3. การมีภูมิคุ้มกัน	<ul style="list-style-type: none"> ● มีระบบประเมินความเสี่ยงและมาตรการลด/ 	<ul style="list-style-type: none"> ● มีการดำเนินงานตามมาตรการป้องกันความเสี่ยง 	<ul style="list-style-type: none"> ● สมาชิกองค์กร/ชุมชนมีความมั่นคงทางด้านการเงิน

มิติของดัชนี ชี้วัด	ระดับของดัชนีชี้วัดพอเพียง		
	ระบบ/โครงสร้าง	ปฏิบัติการ	ผลลัพธ์
	ป้องกันความ เสี่ยง		
	<ul style="list-style-type: none"> มีระบบส่งเสริมให้คนในองค์กรยกระดับความรู้ความสามารถรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆ 	<ul style="list-style-type: none"> องค์กรสามารถระดมทรัพยากรเพื่อเผชิญการเปลี่ยนแปลง 	<ul style="list-style-type: none"> องค์กรมีความพร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลง

2.2 วินัย

มิติของดัชนี ชี้วัด	ระดับของดัชนีชี้วัดวินัย		
	ระบบ/โครงสร้าง	ปฏิบัติการ	ผลลัพธ์
1. การปฏิบัติตามข้อตกลง กติกา แบบแผนที่กำหนดร่วมกันของ	<ul style="list-style-type: none"> มีระบบ กลไก หรือมาตรการที่เอื้อให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมในการกำหนดข้อตกลง 	<ul style="list-style-type: none"> สมาชิกส่วนใหญ่ปฏิบัติตามข้อตกลง กติกา แบบแผนขององค์กร/ชุมชนที่กำหนดร่วมกัน 	<ul style="list-style-type: none"> ความขัดแย้ง/ข้อร้องเรียนในองค์กร/ชุมชนลดลง

มิติของดัชนีชี้วัด	ระดับของดัชนีชี้วัดวินัย		
	ระบบ/โครงสร้าง	ปฏิบัติการ	ผลลัพธ์
สมาชิกในองค์กร/ชุมชน	กติกา แบบแผนขององค์กร/ชุมชน		
2. การทำหน้าที่ของสมาชิกในองค์กร/ชุมชนโดยมุ่งความสำเร็จของงาน	<ul style="list-style-type: none"> ● มีการกำหนดจำแนกบทบาทหน้าที่ของสมาชิกที่ชัดเจน ● มีการส่งเสริมการทำงานเป็นทีม 	<ul style="list-style-type: none"> ● สมาชิกทำหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ 	<ul style="list-style-type: none"> ● ความสำเร็จของงานตามเป้าหมาย ● ความพึงพอใจของประชาชน/ผู้รับบริการ/ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
3. ความรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	<ul style="list-style-type: none"> ● มีการกำหนดมาตรการป้องกัน แก้ไข และเยียวยา โดยคาดการณ์ถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำที่มีต่อผู้มีส่วนได้เสีย สังคม 	<ul style="list-style-type: none"> ● มีการดำเนินการตามมาตรการที่วางไว้ อาทิ มีการอำนวยความสะดวกให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรับรู้และเข้าถึงมาตรการแสดงความรับผิดชอบ 	<ul style="list-style-type: none"> ● ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับความเป็นธรรม ● สังคมได้รับหลักประกันการคุ้มครองผลกระทบจากการดำเนินงานขององค์กร/ชุมชน

มิติของดัชนีชี้วัด	ระดับของดัชนีชี้วัดวินัย		
	ระบบ/โครงสร้าง	ปฏิบัติการ	ผลลัพธ์
	และ สิ่งแวดล้อม		<ul style="list-style-type: none"> ● ความเสียหายหรืออันตรายที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมลดลง

2.3 สุจริต

มิติของดัชนีชี้วัด	ระดับของดัชนีชี้วัดสุจริต		
	ระบบ/โครงสร้าง	ปฏิบัติการ	ผลลัพธ์
1. ความโปร่งใส	<ul style="list-style-type: none"> ● มีระบบการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของหน่วยงานอย่างชัดเจนถูกต้อง 	<ul style="list-style-type: none"> ● สมาชิกองค์กรและผู้มีส่วนได้เสียสามารถเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเชิงบริหารที่ส่งผลกระทบต่อสมาชิกในองค์กร 	<ul style="list-style-type: none"> ● ข้อร้องเรียนเรื่องความโปร่งใสลดลง ● องค์กร/ชุมชนเป็นที่ยอมรับเรื่องความสุจริตและธรรมาภิบาล

มิติของดัชนีชี้วัด	ระดับของดัชนีชี้วัดสุจริต		
	ระบบ/ โครงสร้าง	ปฏิบัติการ	ผลลัพธ์
2. ธรรมาภิบาล ขององค์กรและ ผู้นำ	<ul style="list-style-type: none"> ● มีระบบและ มาตรการ ตรวจสอบ การ ดำเนินงาน ภายใน องค์กร/ ชุมชนให้ เป็นไปตาม หลักธรร มาภิบาล ● มีระบบ ตรวจสอบ และ ร้องเรียน เพื่อป้องกัน การ ตัดสินใจ ของผู้นำที่ เกิดผล 	<ul style="list-style-type: none"> ● การดำเนินงาน ขององค์กร เป็นไปตามหลัก ธรรมาภิบาล จรรยาบรรณ วิชาชีพหรือ ข้อตกลงร่วม ของชุมชน ● ผู้นำ/ กรรมการ/ สมาชิกองค์กร มีพฤติกรรมที่ ไม่เข้าข่าย ผลประโยชน์ ทับซ้อนหรือ เอื้อ ผลประโยชน์แก่ พวกพ้อง 	

มิติของดัชนีชี้วัด	ระดับของดัชนีชี้วัดสุจริต		
	ระบบ/ โครงสร้าง	ปฏิบัติการ	ผลลัพธ์
	ประโยชน์ ทับซ้อน		

2.4 จิตอาสา

มิติของดัชนีชี้วัด	ระดับของดัชนีชี้วัดจิตอาสา		
	ระบบ/ โครงสร้าง	ปฏิบัติการ	ผลลัพธ์
1. การดูแลรักษา ทรัพยากรส่วนรวม	<ul style="list-style-type: none"> • มีมาตรการส่งเสริมสนับสนุนการดูแลรักษาทรัพยากรส่วนรวมขององค์กร/ชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> • สมาชิกร่วมกันดูแลรักษาทรัพยากรส่วนรวมขององค์กร/ชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> • มีทรัพยากรส่วนรวมที่คนในองค์กร/ชุมชนสามารถใช้ร่วมกันได้อย่างยั่งยืน
2. มุ่งสร้าง ประโยชน์ให้กับ สังคม	<ul style="list-style-type: none"> • มีการกำหนดนโยบาย 	<ul style="list-style-type: none"> • ดำเนินโครงการหรือกิจกรรมเพื่อสังคมตาม 	<ul style="list-style-type: none"> • สังคมได้รับประโยชน์จาก

มิติของดัชนีชี้วัด	ระดับของดัชนีชี้วัดจิตอาสา		
	ระบบ/ โครงสร้าง	ปฏิบัติการ	ผลลัพธ์
	<p>หรือ</p> <p>แผนงานที่ จัดสรร ทรัพยากร ขององค์กร หรือชุมชน เพื่อ ช่วยเหลือ สงเคราะห์ หรือพัฒนา สังคม โดย ไม่แสวงผล กำไร</p> <p>● มีวัฒนธรรม องค์กรที่มุ่ง ประโยชน์ ส่วนรวม</p>	<p>นโยบายหรือ แผนงานที่ กำหนดไว้</p> <p>● ผู้นำองค์กร สร้างความ สอดคล้อง ระหว่าง ประโยชน์ของ องค์กรและ ประโยชน์ของ ส่วนรวม</p>	<p>ความสำเร็จของ องค์กร</p>

แหล่งสืบค้นข้อมูล

- พระมหากษัตริย์วชิราวุธ (2560) *คู่มือโครงการคุณธรรม* : สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศูนย์สื่อและสิ่งพิมพ์แก้วเจ้าจอม
- ยงจิรายุ อุปเสน. (2560). *ธรรมบุญชุมชน*. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี : บริษัท คอนเท้น ดีไซน์ จำกัด.
- ยงจิรายุ อุปเสนและคณะ (2561-2563) *แนวทางการส่งเสริมองค์กรคุณธรรม*: ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)
- ศรุต นาควิเศษ. พลเอก. (2560). *หลักการพื้นฐานของคุณธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสยาม.
- ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน). (2561). *การส่งเสริมคุณธรรม “พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา” สร้างคนดีสู่สังคม*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : บริษัท พิมพ์ดี จำกัด.
- ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน). (2558). *การขับเคลื่อนคุณธรรมเชิงพื้นที่*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ :
- ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน). (2561). *แนวทางการส่งเสริมพัฒนาองค์กรคุณธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : บริษัท 1924 สตูดิโอ จำกัด.
- ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน). (2562). *มาตรฐานด้านคุณธรรม*. กรุงเทพฯ.
- สุริยเดว ทรีปาตีและคณะ. (2554) *ต้นทุนชีวิต จุดเปลี่ยนสังคมไทย*. นครปฐม: แผนงานสุขภาวะเด็กและเยาวชน สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2561). *หลักสุตรได้ช้เพื่อการรู้คิดด้านทุจริต*. กรุงเทพฯ.

คณะผู้จัดทำ

นายยงจิรายุ อุปเสน

ผู้จัดการสำนักส่งเสริมและขับเคลื่อนเครือข่ายทางสังคม

นางสาวสุขุมมาล มลิวัลย์

หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมคุณธรรมเครือข่ายทางสังคม

นายประมวล บุญมา

หัวหน้ากลุ่มงานสมัชชาคุณธรรมและความร่วมมืออนานาชาติ

ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)

69/16-17 อาคารวิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล (CMMU)

ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400

โทรศัพท์ : 0-2644 – 9900 โทรสาร 0-2644 – 4901